

col·lecció eines 11

L'acolliment familiar professionalitzat d'infants i adolescents en unitats convivencials d'acció educativa

11

col·lecció eines

Casellas i Serra, Sílvia

L'Acolliment familiar professionalitzat d'infants i adolescents en unitats convivencials d'acció educativa. — (Col·lecció Eines ; 11)

Referències bibliogràfiques

ISBN 9788439385202

I. Mayoral, Joan (Mayoral Simon) II. Catalunya. Departament d'Acció Social i Ciutadania III. Títol IV. Col·lecció: Col·lecció Eines ; 11

1. Acolliment familiar — Catalunya

364.65-058.866(467.1)

Permesa la reproducció, sempre que se n'esmenti la procedència i no es faci amb finalitats comercials.

© Generalitat de Catalunya
Departament d'Acció Social i Ciutadania
Plaça de Pau Vila, 1
08039 BARCELONA

Autoria dels textos: Sílvia Casellas i Serra
i Joan Mayoral i Simón

Primera edició: setembre de 2010
ISBN: 978-84-393-8520-2
Tiratge: 1.500 exemplars
Dipòsit legal: B-36530-2010
Disseny: Txell Gràcia
Maquetació: l'Apòstrof, sccl
Impressió: El Foli Verd, sccl

col·lecció eines 11

L'acolliment familiar professionalitzat d'infants i adolescents en unitats convivencials d'acció educativa

11

Generalitat de Catalunya
Departament d'Acció Social i Ciutadania
Secretaria d'Infància i Adolescència

Presentació

El 27 de maig de 2010 esdevindrà una data clau en l'àmbit de l'atenció i la protecció d'infants i adolescents, atès que el Parlament de Catalunya va aprovar la Llei dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència. Aquesta normativa suposa una fita important per a les polítiques d'infància i adolescència, ja que engloba tota la normativa existent fins ara en aquest àmbit, millora el sistema de protecció actual i regula per primera vegada el dret de participació dels infants.

L'interès superior d'infants i adolescents constitueix el principi bàsic de tot el dret relatiu a aquestes persones, i és el principi fonamental en les polítiques de protecció de menors i de l'adopció.

Així mateix, la sensibilitat social vers la població infantil i adolescent ha anat canviant en els darrers vint anys i cada cop més és considerada com a subjecte actiu de drets i no sols com a objecte de protecció. A més, les noves realitats socials feien necessària una nova regulació legislativa adaptada a les noves circumstàncies, que inclogués tant els menors desprotegits o en risc com la resta i que visualitzés els infants i adolescents com a subjectes de drets i oportunitats.

Pel que fa a les mesures de protecció, cal fer especial esment a la nova regulació de l'acolliment familiar, atès que la Llei introdueix la nova figura de l'acolliment en unitats convivencials d'acció educativa. Aquesta mesura permetrà que força infants i adolescents que, actualment, per raó d'edat, situació familiar o per circumstàncies especials romanen en els centres de protecció, puguin créixer i desenvolupar-se dins d'un entorn familiar que els proporcioni l'atenció i la cura que requereixen.

No obstant això, el Programa d'acolliment professionalitzat suposarà un repte important per al sistema de protecció actual, que només podrà reeixir amb la implicació de tots els professionals i les professionals de la xarxa d'infància.

Amb aquesta publicació us presentem un primer document sobre l'acolliment professionalitzat perquè serveixi com a eina de treball a tots els professionals i les professionals en aquesta nova etapa que ara comença.

Carme Capdevila i Palau
Consellera d'Acció Social i Ciutadania

Pròleg

A Catalunya, hi ha infants i adolescents que, per diferents motius, no poden conviure dins del seu nucli familiar i, per tant, l'Administració ha de fer-se càrrec de la seva atenció i cura, oferint, sempre que sigui possible, una mesura de protecció alternativa que permeti el seu creixement dins d'un entorn familiar substitutiu.

D'altra banda, vivim en una societat en constant canvi que fa necessària l'adaptació dels marcs legals i les polítiques socials a les noves circumstàncies i necessitats que es donen en el nostre entorn sociocultural.

En aquest sentit, i dins de l'àmbit de l'atenció a la infància i l'adolescència, el 27 de maig passat, el Parlament de Catalunya va aprovar la Llei dels drets i les oportunitats de la infància i l'adolescència, normativa que suposa un avenç important en les polítiques d'infància, que posa èmfasi en els drets de la infància i l'adolescència i millora el sistema de protecció existent.

Entre les novetats que s'hi inclouen trobem la figura dels acolliments familiars professionalitzats en unitats de convivència d'acció educativa, adreçats a infants i adolescents tutelats que requereixen una atenció especialitzada: menors amb necessitats educatives especials, malalties cròniques, trastorns de conducta, adolescents i grups de germans.

El document que us presentem fa una anàlisi d'aquesta nova modalitat d'acolliment, a partir de la normativa existent i l'experiència pilot a Catalunya, amb la finalitat de definir i desenvolupar el model del Programa d'acolliment familiar professionalitzat, així com per fer-ne la difusió entre els diferents agents i professionals implicats.

En definitiva, el que perseguim és que aquesta modalitat d'acolliment sigui una eina de treball que possibiliti millorar la nostra tasca, que ens permeti donar una atenció de més qualitat als nostres infants i adolescents i que ens ajudi a donar compliment al dret que tot infant té a viure i créixer en una família.

Imma Pérez i Rovira

Secretària d'Infància i Adolescència

Índex

1	Introducció	13
2	L'acolliment familiar. Definició, objectius i tipologies	15
3	Naturalesa jurídica de l'acolliment familiar professionalitzat	18
	3.1. <i>L'acolliment familiar professionalitzat en el dret civil comú espanyol</i>	18
	3.2. <i>Naturalesa jurídica de la formalització de l'acolliment familiar en l'àmbit del dret civil comú espanyol</i>	20
	3.3. <i>L'acolliment familiar en la legislació catalana</i>	21
	3.4. <i>Naturalesa jurídica de la constitució de l'acolliment familiar en el dret civil català</i>	23
	3.5. <i>L'acolliment retribuït en la doctrina espanyola</i>	23
	3.6. <i>L'acolliment familiar com a activitat solidària d'interès general. Efectes i compatibilitat amb el caràcter essencialment retribuït de l'acolliment familiar professionalitzat</i>	24
4	Experiències prèvies a Catalunya. El Programa d'acolliment familiar especialitzat	28
5	Anàlisi de les diferents alternatives que hi ha actualment en el panorama jurídic de l'Estat espanyol	30
	5.1. <i>Pagament mitjançant prestació econòmica. En especial, els casos de la Comunitat Valenciana, la Comunitat de Castella-la Manxa i Andalusia</i>	30
	5.2. <i>Contractació administrativa del servei mitjançant una institució col·laboradora d'integració familiar que contracta les persones acollidores professionals i les posa a disposició de l'Administració per formalitzar l'acolliment. El Programa d'acolliments familiars professionalitzats de la Diputació Foral de Guipúscoa</i>	34
6	Experiència de la prova pilot d'acolliment familiar professionalitzat en Unitat Convivencial d'Acció Educativa (UCAE) a Catalunya	37
	6.1. <i>Condicions de la prova pilot</i>	37
	6.2. <i>Diferències fonamentals entre el model inicial de la prova pilot de Catalunya i el programa experimental de Guipúscoa</i>	38
	6.3. <i>Valoració dels resultats de la prova pilot</i>	38

7

Anàlisi de diferents aspectes controvertits de l'acolliment familiar professionalitzat en UCAE	41
7.1. Retribució per prestacions econòmiques o mitjançant contracte de gestió de serveis	41
7.2. Relacions jurídiques entre les persones acollidores familiars professionalitzades, la ICIF i l'ICAA	42
7.2.1 Relació jurídica entre l'ICAA i la ICIF	42
7.2.2 Relació jurídica entre la ICIF i la persona acollidora familiar professionalitzada	43
7.2.3 Relació jurídica entre l'ICAA i la persona acollidora familiar professionalitzada	46
7.3. Compatibilitat entre prestacions i retribucions per serveis professionals	47
7.4. Responsabilitat civil per danys a tercers de l'infant o adolescent acollit	48
7.5. Disponibilitat o exclusivitat de la persona acollidora familiar professionalitzada	48
7.6. Temporalitat de l'acolliment	49
7.7. Sortida i continuïtat de l'acolliment un cop el menor acollit ha assolit la majoria d'edat	49
7.8. Paper de les persones acollidores familiars professionalitzades en acceptar la proposta d'infant o adolescent que cal acollir	49
7.9. Relacions de la persona acollidora familiar professionalitzada amb la família biològica i altres professionals (DGAlA i EAIA)	50
7.10. Suport a les persones acollidores familiars professionalitzades i supervisió	51

8

Programa d'acolliments familiars professionalitzats en UCAE	52
8.1. Definició	52
8.2. Infants i adolescents susceptibles de ser acollits	53
8.3. Nombre d'infants i/o adolescents acollits	54
8.4. Requisits de les persones acollidores familiars professionalitzades	54
8.5. Selecció, valoració i formació de les persones acollidores familiars professionalitzades	54
8.6. Constitució de l'acolliment familiar professionalitzat en UCAE	56
8.7. Funcions de les ICIF amb relació a l'acolliment familiar professionalitzat en UCAE	56
8.8. Drets de les persones acollidores familiars professionalitzades derivats de l'acceptació voluntària de l'acolliment	57
8.9. Drets de les persones acollidores familiars professionalitzades envers la ICIF derivats de la prestació de serveis retribuïda	57
8.10. Funcions de les persones acollidores familiars professionalitzades derivades de l'acceptació voluntària de l'acolliment	58
8.11. Funcions de les persones acollidores familiars professionalitzades envers la ICIF derivades de la prestació de serveis retribuïda	58
8.12. Drets específics dels infants i adolescents acollits en UCAE	59

8.13. Deures específics dels infants i adolescents acollits en UCAE	59
8.14. Finalització de l'acolliment familiar professionalitzat en UCAE. Supòsits de conversió en altres tipologies d'acolliment familiar	60
<hr/>	
Epíleg	61

Introducció

Actualment, hi ha infants i adolescents a Catalunya que es troben en situació de desemparament perquè no reben l'atenció i la cura adequades de la seva família biològica. Aquesta situació provoca que l'Administració pública es faci càrrec directe de l'atenció de l'infant o de l'adolescent, adoptant una mesura de protecció alternativa a la pròpia família biològica.

En els casos en què es considera convenient aquesta separació de l'infant del nucli familiar, la primera mesura protectora que cal tenir present és la de l'acolliment familiar, sigui en la pròpia família extensa o, en el seu defecte, en una família aliena. L'objectiu clau de protecció ha de ser sempre l'atenció i el creixement de l'infant dins el marc d'una família.

El desembre del 2009, a Catalunya, d'un total de 7.845 infants tutelats pel Govern de la Generalitat, un 67% vivia en família (47,7% en família pròpia o extensa i un 18,7% en família aliena o família preadoptiva) i un 33% era atès des d'algun tipus de centre o institució (centre d'acollida o centre residencial d'acció educativa). L'objectiu que es planteja a curt termini és dissenyar noves modalitats d'acolliment familiar que permetin disminuir aquest 33% d'infants acollits en centres, de manera que per mitjà de noves fórmules d'acollida es pugui donar una major resposta a les necessitats dels infants i adolescents, i molts d'ells també puguin arribar a conèixer què és viure i créixer en família.

Dins d'aquest marc de disseny de noves modalitats d'acolliment familiar, mitjançant les quals s'intenta acollir el major nombre d'infants i adolescents, es vol desenvolupar el **Programa d'acolliments familiars professionalitzats en unitats convivencials d'acció educativa**.

L'objecte d'aquest treball consisteix en els punts següents:

- Estudiar la naturalesa jurídica de l'acolliment familiar.
- Revisar les experiències i normatives portades a terme fins al moment a Catalunya i a altres comunitats autònomes.
- Valorar els resultats de la prova pilot d'acolliment familiar professionalitzat en unitats convivencials d'acció educativa portada a terme durant l'any 2009.
- Analitzar els aspectes controvertits de l'acolliment familiar professionalitzat en unitat convivencial d'acció educativa sorgits d'aquestes experiències.
- Desenvolupar el model del Programa d'acolliment familiar professionalitzat en unitat convivencial d'acció educativa que s'implementarà a Catalunya.

Per a la seva elaboració hem utilitzat, a més de la normativa, referències i bibliografia que se cita al llarg d'aquest treball, el projecte inicial d'acolliments familiars en UCAE, elaborat per l'Àrea d'Acolliments Familiars i Adopcions de l'Institut Català de l'Acolliment i de l'Adopció (ICAA) per al disseny de la prova pilot i el document *Acolliments professionals. Una modalitat d'acolliments*, confeccionat per la Comissió d'Institucions Col·laboradores d'Integració Familiar (ICIF) de la Federació d'Entitats d'Atenció i d'Educació a la Infància i l'Adolescència (FEDAIA) el febrer de 2010, així com la valoració de l'experiència pilot de Catalunya, els informes sobre la seva valoració elaborats per les ICIF, la Fundació Infància i Família, la INTRESS i per l'equip tècnic de l'ICAA.

L'acolliment familiar. Definició, objectius i tipologies

L'acolliment familiar d'infants i adolescents es regula per primera vegada a Catalunya en la Llei 11/1985, de 13 de juny, de protecció de menors. Posteriorment, com a conseqüència de l'impacte de la Llei 21/1987, d'11 de novembre, per la qual es modifiquen determinats articles del Codi civil, s'incorpora la regulació d'aquesta figura jurídica a l'esfera del dret civil, la qual cosa es materialitza en el dret civil català mitjançant la Llei 37/1991, de 30 de desembre, sobre mesures de protecció dels menors desemparats i de l'adopció, desenvolupada pel Decret 2/1997, de 7 de gener, pel qual s'aprova el Reglament de protecció dels menors desemparats i de l'adopció.

L'acolliment familiar es defineix com “la mesura de protecció per mitjà de la qual un infant o adolescent en situació de desemparament i, per tant, sota les funcions tutelars de la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA), ha de ser confiat a una família que faci possible el seu desenvolupament integral com a persona”. La persona o la família que aculli aquest infant o adolescent n'exerceix la guarda i té l'obligació de vetllar per ell, donar-li companyia, alimentar-lo, educar-lo i procurar-li una formació integral. En l'exercici d'aquestes funcions, la família ha de comptar amb la supervisió, l'ajut i l'assessorament de les institucions col·laboradores d'integració familiar (ICIF).

L'acolliment familiar, segons es defineix en la Llei de drets i oportunitats en la infància i de l'adolescència, pot ser simple o permanent. S'entén per *acolliment familiar simple* el que s'ha d'acordar quan es prevegi que el desemparament serà transitori, mentre que *l'acolliment familiar permanent* s'ha d'acordar quan es prevegi que aquest serà definitiu i no es consideri més favorable a l'interès de l'infant o de l'adolescent l'aplicació de l'acolliment preadoptiu.

L'acolliment familiar té com a finalitat una doble funció: representa un període de temps determinat i acotat perquè la família biològica pugui dedicar-se a la seva recuperació i, al mateix temps, és un recurs per a l'infant en què es pretén oferir-li afectivitat, seguretat i procurar-li identitats estables.

Actualment les modalitats d'acolliment familiar simple se centren en els tres aspectes següents:

- a) acolliment d'urgència i diagnòstic,
- b) acolliment de curta durada,
- c) acolliment de llarga durada.

Els objectius de l'acolliment familiar són els que es detallen a continuació:

- Oferir a l'infant o adolescent que ha de ser separat del seu entorn natural per circumstàncies sociofamiliars diverses un nou entorn familiar al més normalitzat possible, sense que s'estableixi un trencament definitiu amb la família d'origen, ja que es preveu recuperar-la a curt o mitjà termini.
- Oferir a l'infant un espai familiar que li permeti desenvolupar les seves capacitats afectives i vinculatives.
- Proporcionar-li un espai de seguretat.
- Afavorir un procés d'identificació i desenvolupament personal a partir de la presència de figures adultes, coherents i estables.
- Donar suport a la família biològica davant la crisi que ha motivat la separació de l'infant i que li impedeix fer-se'n càrrec d'una forma adequada.
- Utilitzar recursos que genera la mateixa societat de forma solidària.

1. COLTON, M. J.; HELLINCK. X. *La atención a la infancia en la Unión Europea: Guía por países sobre acogimiento familiar y atención residencial*. Ministerio de Asuntos sociales, 1993. Pàg. 275 i s.

Per exemple, a França l'acolliment familiar és professional a càrrec d'assistents familiars. La remuneració bruta d'aquests acollidors professionals d'infants fins a 12 anys era, el 2006-2007, la següent: Un infant de menys de 12 anys: 1.466 euros aproximadament. Dos infants: 2.520 euros aproximadament.

Tres menors: 3.656 euros aproximadament.

Quatre menors: 4.829 euros aproximadament.

(Dades extretes del diagnòstic dels serveis per a la protecció de les persones menors d'edat per l'elaborar el *II Mapa Foral de Serveis Socials de Guipúscoa 2008-2012*.)

2. La denominació d'aquests acolliments com a *professionals, terapèutics o especialitzats* no és unànime i aquesta diversitat genera, com veurem, algunes variacions respecte al seu règim jurídic. (Vegeu: AMORÓS, PERE; PALACIOS, JESÚS; FUENTES, NÚRIA; LEÓN, ESPERANZA; MESAS, ALÍCIA. *Famílies cangur. Una experiència de protecció a la infància*. Col·lecció Estudis Socials, núm. 13, Barcelona: 2003. Pàg. 59).

Les tres modalitats d'acolliment familiar en família aliena desenvolupades fins ara parteixen de les característiques comunes següents:

- Voluntarietat de les persones acollidores.
- No exigència de formació professional específica.
- Compensació econòmica per a les despeses de manteniment de l'infant o adolescent acollit.
- Suport tècnic a la família.

Amb la finalitat de donar resposta a les necessitats d'infants i adolescents que actualment necessiten una família alternativa a la seva i no en poden disposar mitjançant les modalitats d'acolliment familiar actuals i com a alternativa a la seva institucionalització, la primera Cartera de serveis socials ha incorporat com a servei social especialitzat en infància i adolescència el Servei d'Unitat Convivencial d'Acció Educativa, com a servei d'integració familiar amb persones qualificades per raó de la seva titulació, formació i experiència en l'àmbit de la infància i l'adolescència.

La professionalització o l'especialització de les persones acollidores és una de les tendències ja iniciades en els anys setanta i vuitanta del segle passat en molts països europeus (Regne Unit, Alemanya, França...).¹ Als acollidors professionalitzats o especialitzats, se'ls demana que a més de la cria dels infants i adolescents en un àmbit familiar prestin un servei professionalitzat.²

En general, l'experiència d'aquests països ha demostrat els resultats positius d'aquestes modalitats d'acolliment específiques (comparant-les amb la mesura d'acolliment en centre) en dos aspectes fonamentals:

- L'atenció de l'infant o del jove des d'una família facilitada una millor adaptació del menor al seu entorn.
- La disminució del cost de l'atenció.

Les característiques d'aquesta nova modalitat d'acolliment familiar destinada a infants i adolescents amb necessitats i circumstàncies especials que es proposa són les següents:

- Voluntarietat de les persones acollidores.
- Exigència de formació professional específica.
- Compensació econòmica per a les despeses de manteniment de l'infant o adolescent acollit.
- Retribució econòmica pel servei professional que es presta.
- Suport tècnic.

3

Naturalesa jurídica de l'acolliment familiar professionalitzat

L'acolliment familiar, com hem dit, és la mesura de protecció que consisteix a integrar l'infant o adolescent en un nucli familiar que substitueixi el seu d'origen. En virtut de l'acolliment familiar, les persones acollidores reben un infant o adolescent i tenen l'obligació de vetllar per ell, donar-li companyia, alimentar-lo, educar-lo i procurar-li una formació integral, sempre sota la vigilància, l'assessorament i l'ajut de l'organisme competent. Bàsicament, mitjançant l'acolliment familiar, les persones acollidores assumeixen l'exercici de la guarda de l'infant o adolescent.

El procediment per formalitzar l'acolliment familiar és administratiu o judicial,³ tot i que ambdós casos els seus efectes són civils.

La figura de l'acolliment familiar no ha tingut, tant a l'Estat espanyol com en l'àmbit l'autonòmic, un desenvolupament normatiu profund ni ha generat un cos doctrinal o jurisprudencial sòlid respecte a la naturalesa i definició jurídica d'aquesta figura. Aquesta manca de desenvolupament normatiu, doctrinal i jurisprudencial, és especialment evident en el cas de l'acolliment familiar professionalitzat.

3.1. L'acolliment familiar professionalitzat en el dret civil comú espanyol

Inicialment, l'acolliment familiar era una institució de naturalesa pública (Ordre de 30 de desembre de 1936, Ordre d'1 d'abril de 1937 i Decret d'11 de juny de 1948) amb una regulació administrativa que permetia molta flexibilitat, amb manca de formalitats i requisits.

El canvi fonamental es produeix amb la Llei 21/1987, d'11 de novembre, que, en establir l'acolliment familiar, incorpora en l'àmbit civil una figura que fins llavors només es regulava per normes administratives.

En virtut d'aquesta reforma del Codi civil espanyol, es regula en el seu article 173 la figura de l'acolliment, i es preveu que en la seva formalització per escrit cal fer constar "el seu caràcter remunerat o no".

Actualment, l'article 173.2 del Codi civil espanyol (article redactat per la Llei orgànica 1/1996, de 15 de gener, de protecció jurídica del menor) estableix respecte a la formalització de l'acolliment familiar:

"L'acolliment es formalitzarà per escrit, amb el consentiment de l'entitat pública, tingui o no la tutela o guarda, de les persones que rebin el menor i d'aquest si tingués dotze anys complerts..."

3. A Catalunya, exclusiva-ment, en el cas d'acolliment preadoptiu sense l'assentiment dels progenitors, tot i que en el Projecte de llei actual aquest supòsit serà també de constitució en via administrativa.

El document de formalització de l'acolliment familiar a què es refereix el paràgraf anterior inclourà els punts següents:

1. Els consentiments necessaris.
2. La modalitat d'acolliment i la durada prevista.
3. Els drets i deures de cadascuna de les parts i, en particular:
 - a) La periodicitat de les visites per part de la família del menor acollit.
 - b) El sistema de cobertura per part de l'entitat pública o d'altres responsables civils dels danys que pateixi el menor o dels que pugui causar a tercers.
 - c) L'assumpció de les despeses de manteniment, educació i atenció sanitària.
4. El contingut del seguiment que, en funció de la finalitat de l'acolliment, faci l'entitat pública i el compromís de col·laboració de la família acollidora.
5. La compensació econòmica que, si s'escau, rebran les persones acollidores.
6. Si les persones acollidores actuen amb caràcter professionalitzat o si l'acolliment es fa en llar funcional, s'indicarà expressament.
7. Informe dels serveis d'atenció a menors.”

Per tant, el Codi civil espanyol preveu la modalitat d'acolliment familiar amb caràcter *professionalitzat*. No obstant això, en l'àmbit estatal no hi ha cap més referència normativa que la previsió d'aquesta possibilitat.

La legislació de les altres comunitats autònomes en aquesta matèria tampoc va gaire més enllà i sovint només especifica que els acolliments professionals són aquells que es constitueixen amb persones amb una especial qualificació o formació, i recullen la previsió d'una retribució pels seus serveis.

Un exemple d'aquesta normativa autonòmica és la Llei 1/2006, de 28 de febrer, de protecció de menors de La Rioja, que en el seu article 82.1 estableix que l'acolliment familiar simple i el permanent podran exercir-se amb caràcter professionalitzat, quan es constitueixi amb persona o persones especialment qualificades que acullen en el seu nucli familiar un o diversos menors i reben una quantitat per la seva tasca i per les despeses d'alimentació i educació del menor o menors acollits (en un sentit semblant, es destaquen: l'article 66 de la Llei 1/1997, de 7 de febrer, d'atenció integral als menors de la comunitat autònoma de Canàries; l'article 48 de la Llei 3/1999, de 31 de març, del menor de Castella-la Manxa, o l'article 70 de la Llei 3/2005, de 18 de febrer, d'atenció i protecció a la infància i l'adolescència del País Basc).⁴

Per tant, com indica De Palma del Teso⁵ de manera general, *l'acolliment familiar professionalitzat* es pot definir jurídicament com “aquell acolliment encomanat a una persona o família, especialment qualificada que acull en el seu nucli familiar un o diversos infants o adolescents, i rep una retribució per la seva tasca i per les despeses d'alimentació i educació del/s menor/s acollit/s”.

4. Per tant, la delimitació legal del règim jurídic de l'acolliment familiar professionalitzat és, com a mínim, escassa i intencionadament ambigua. Un exemple d'aquesta ambigüitat el trobem en la legislació andalusa que en l'article 26.2 del Decret 282/2002, de 12 de novembre, d'acolliment familiar i adopció, es limita a dir que els acolliments familiars simple i permanent podran ser retribuïts, regint-se els requisits, les condicions i el procediment per l'establiment de la remuneració segons la normativa corresponent. Aquesta normativa, com veurem, és l'Ordre d'11 de febrer de 2004 de la Conselleria d'Assumptes Socials de la Junta d'Andalusia, per la qual es regulen les prestacions econòmiques a les famílies acollidores.

5. DE PALMA DEL TESO, ÀNGELES: *Administraciones públicas y protección a la infancia. En especial, estudio de la tutela administrativa de los menores desamparados*. Instituto Nacional de Administración Pública. Madrid: 2006. Pàg. 383.

3.2. Naturalesa jurídica de la formalització de l'acolliment familiar en l'àmbit del dret civil comú espanyol

En l'àmbit del dret civil comú espanyol, l'acolliment familiar en via administrativa es formalitza per escrit en què es recullen, com a mínim, els consentiments de l'Administració pública i de les persones acollidores. Aquesta circumstància ha fet que la doctrina espanyola es qüestionï si estem davant d'un negoci jurídic, un acte administratiu o, fins i tot, un contracte o concessió administrativa.

Pérez Martín⁶ considera que no es pot afirmar categòricament que l'acolliment s'inclou, sense més, dins d'una d'aquestes categories, ja que hi conflueixen normes de dret privat i administratiu. No obstant això, aquest autor s'inclina per considerar l'acolliment com una institució de dret privat, perquè "allò bàsic i fonamental" està regulat dins el Codi civil, per la qual cosa descarta les categories d'acte administratiu, contracte o concessió administrativa.

Dit això, una bona part de la doctrina espanyola considera que l'acolliment familiar és un negoci jurídic de dret de família (vegeu: Vargas Cabrebra o García Villaluenga)⁷ i, consegüentment, està subjecte a normes d'ordre públic que no estan a la disposició dels particulars (ja que aquests són lliures o no de consentir o fer néixer el negoci jurídic, però no d'alterar el contingut de la seva regulació legal).⁸

En aquesta línia, autors com Méndez Pérez⁹ consideren l'acolliment familiar com un negoci jurídic en què conflueixen tots els seus elements essencials (consentiment, objecte i causa) i, més concretament, com un negoci jurídic de família. Aquesta qualificació la fonamenten en què l'acolliment familiar no compleix els requisits de patrimonialitat, atès que el conceben com un negoci *essencialment gratuït*, però obliden que, com hem vist ja en l'article 173 del Codi civil espanyol, en la seva redacció de 1987, preveia que podia tenir *caràcter remunerat o no*.

No falten autors com Rivas Anton¹⁰ que, malgrat atorgar naturalesa contractual a l'acolliment familiar, consideren que no és un negoci jurídic de família, atès que l'acolliment familiar és un instrument que l'ordenament jurídic privat posa en mans de l'Administració per prestar un servei social mitjançant uns acollidors particulars. Davant d'això, difícilment es pot pensar que el nexa d'unió entre l'acolliment i l'entitat pública pugui derivar-se d'un negoci jurídicofamiliar, tant si es dona remuneració com si aquesta no es pacta.

Finalment, altres autors (com Egea Fernández,¹¹ Moreno Flórez¹² o Padial Albás¹³) van més enllà i neguen que l'acolliment familiar sigui un negoci jurídic. Concretament, Moreno Flórez¹⁴ indica que no pot afirmar-se que l'acolliment es constitueixi mitjançant negoci jurídic entre particulars, o entre particulars i òrgans dependents de l'Administració.

Així, és defensable la naturalesa de negoci jurídic de dret de família pel que fa a les declaracions de voluntat de les persones acollidores i les dels pares o tutors (quan concorrin en els supòsits previstos en el Codi civil comú), però és

6. PÉREZ MARTÍN, ANTONIO J. *Derecho de familia. Adopción, acogimiento, tutela y otras instituciones de protección de menores*. Valladolid: 1995. Pàg. 268.

7. GARCÍA VILLALUENGA, LETICIA. "El acogimiento familiar como recurso de protección de menores". A: *Cuadernos de Trabajo Social*, núm. 4-5 (1991-1992). Pàg. 89 a 103.

8. Es destaquen normatives que, fins i tot, denominen *contracte* al document d'acceptació o formalització, per exemple, l'article 27 de l'Ordre de 25 de febrer de 2009 (Castella-la Manxa):

"3. El documento de formalización del acogimiento familiar se denominará Acta-contrato de acogimiento familiar y tendrá el contenido previsto por el artículo 173.2 del Código Civil siendo competente para su suscripción por parte de la Administración, el Delegado Provincial de la Consejería competente en materia de servicios sociales. Dicho acta-contrato se formalizará previa resolución, dictada por la persona titular de la Dirección General competente en materia de familia, mediante la que se autorizará el acogimiento familiar en familia ajena, que mencionará expresamente los datos de identificación del menor, datos de identificación de los miembros de la familia acogedora y modalidad de acogimiento autorizado.

4. La resolución de autorización del acogimiento y una copia del Acta-contrato de acogimiento familiar se notificarán a la familia de acogida y se comunicarán al Ministerio Fiscal. Igualmente se notificará la resolución de autorización del acogimiento a los familiares biológicos del menor."

difícil donar el mateix tracte a la intervenció de l'Administració, que participa per raons d'interès públic i no en situació d'igualtat, ja que la seva intervenció és constitutiva i requisit de validesa. Per això, Egea Fernández ¹⁵ nega el caràcter negocial i considera l'acolliment familiar com una mesura de protecció de menors acordada per l'entitat pública que exerceix la tutela i la guarda, ja que els altres consentiments són requisits d'eficàcia de la decisió administrativa.

Aquesta última posició, com veurem a continuació, és la més coherent dins l'ordenament jurídic català.

3.3. L'acolliment familiar en la legislació catalana

La primera regulació catalana de l'acolliment, la trobem en la Llei de protecció de menors 11/1985, de 29 de maig, i en el Decret de regulació de la infància i l'adolescència amb alt risc social de 18 de novembre de 1986.

En la Llei 11/1985, l'acolliment es configurava com a figura jurídica administrativa que havia de donar resposta a tres necessitats diferents:

- Tractament de la delinqüència infantil i juvenil (articles 28 i 46).
- Prevenció de la delinqüència infantil i juvenil (article 51.d).
- Protecció d'infants i adolescents desemparats (article 57.b i 59).

Així mateix, es preveia (article 59.3) l'establiment d'una ajuda econòmica i de suport a les famílies.

Posteriorment, la Llei 37/1991, de 30 de desembre, sobre mesures de protecció dels menors desemparats, regula, ja en l'àmbit civil, l'acolliment en família en els articles 10 i 11. Aquesta normativa estableix que les persones que reben un infant o adolescent en acolliment simple tenen l'obligació de vetllar per ell, donar-li companyia, alimentar-lo, educar-lo i procurar-li una formació integral, sempre sota la vigilància, l'assessorament i l'ajut de l'organisme competent.

L'acolliment en família dels infants i adolescents desemparats es constitueix (segons l'article 11) de la mateixa manera que l'acolliment institucional (article 12.4), és a dir, per resolució de l'organisme competent, que no requereix el consentiment dels pares o tutor.

El Decret 2/1997, de 7 de gener, pel qual s'aprova el Reglament de protecció dels menors desemparats i de l'adopció, desenvolupa aquestes previsions. Així l'article 57 estableix que la mesura d'acolliment simple per una persona o família s'acordarà per la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (actualment per l'ICAA), amb audiència prèvia dels pares, de la persona tutora, guardadora o dels familiars que hagin conviscut amb el menor, si estan identificats i localitzables. En la mateixa resolució que acordi la mesura, es podrà constituir l'acolliment simple en interès de l'infant o adolescent si ja es compta amb una persona o família proposada per a aquest fi.

9. MÉNDEZ PÉREZ, JOSÉ. *El acogimiento de menores*. Barcelona: 1991. Pàg. 37 i s.

10. Ribas Antón, María Félix. "Notas sobre la naturaleza contractual del acogimiento familiar retribuido" A: *Cuadernos de Estudios Empresariales*, núm. 5. UCM, Madrid: 1995. Pàg. 293 a 307.

11. EGEEA FERNÁNDEZ, JUAN. *Comentarios al Código Civil* (coord. BERCOVITZ). Madrid: 1993. Pàg. 93.

12. MORENO FLÓREZ, ROSA MARÍA (amb RAMS ALBESA, JOAQUIN, coord.). *Comentarios al Código Civil*, Barcelona: 2000. Pàg. 1578.

13. PADIAL ALBÁS, ADORACIÓN; TOLDRÁ ROCA, M. DOLORES (coord.). *Estudios jurídicos sobre la protección de la infancia i de la adolescència*. Valencia: 2007. Pàg. 96.

14. *Op. cit.* pàg. 1578.

15. *Op. cit.*, pàg. 97.

Els articles 58 i següents del Decret 2/1997 regulen la sol·licitud, les característiques i les circumstàncies que s'han de valorar de les persones o famílies, el procés d'estudi, la valoració i selecció, les necessitats formatives i els criteris d'assignació. L'article 64.3 estableix que és necessari fer constar per escrit que la persona o família acollidora accepti l'acolliment.

No consta a la Llei 37/1991 ni al Decret 2/1997 cap previsió d'ajudes, prestacions o retribucions econòmiques.

És la Llei 13/2006, de 27 de juliol, de prestacions socials de caràcter econòmic que estableix prestacions econòmiques destinades "a atendre les despeses de manteniment dels menors tutelats per la Generalitat, en mesura d'atenció en la pròpia família o en mesura d'acolliment en família extensa o aliena, entenent sempre que les persones beneficiàries d'aquesta prestació només poden ser els menors d'edat tutelats per la Generalitat" (cinquè paràgraf del punt IV del preàmbul de la Llei 13/2006). La prestació, per tant, és un dret dels infants o adolescents acollits (punt 2 de l'article 22.2 de la Llei 13/2007 esmentada), tot i que s'abona a la persona o persones acollidores (punt 6 de l'article 22 de la Llei 13/2007). També es preveu la possibilitat (article 22.5 Llei 13/2007) que el Govern estableixi "importos complementaris a la prestació per raó de la discapacitat del menor d'edat, pel nombre de menors d'edat acollits o per qualsevol altra circumstància que requereixi una dedicació especial"; la qual cosa s'ha portat a terme, actualment, mitjançant l'Acord de Govern, de 29 de setembre de 2009 (GOV/152/2009, DOGC núm. 5485, de 16 d'octubre de 2009), que estableix complements per: discapacitat o dificultats de comportament, nombre d'infants o adolescents acollits, desplaçaments per a visites, acoblament per urgència i diagnòstic (per compensar la disponibilitat), suport a la integració familiar en acolliments de curta durada i com a complement educatiu.

Per tant, la manca de desenvolupament normatiu que hem exposat en l'Estat espanyol i la resta de comunitats autònomes és més acusada en el nostre cas, a Catalunya, atès que fins ara no hi ha hagut en la legislació catalana cap referència a l'acolliment familiar professionalitzat.

És la Llei dels drets i oportunitats en la infància i l'adolescència la que regula per primera vegada l'acolliment familiar professionalitzat en unitat convivencial d'acció educativa. L'article 131 de la nova Llei estableix:

1. L'acolliment en una unitat convivencial d'acció educativa és el que exerceixen persones prèviament seleccionades i qualificades per raó de llur titulació, formació i experiència en l'àmbit de la infància i l'adolescència.
2. L'acolliment en una unitat convivencial d'acció educativa es pot acordar fonamentalment respecte d'infants i adolescents amb diversitat funcional, grups de germans i altres en dificultats o amb necessitats educatives especials.

3.4. Naturalesa jurídica de la constitució de l'acolliment familiar en el dret civil català

En la doctrina catalana, Egea Fernández,¹⁶ en la mateixa línia ja expressada respecte a la regulació de l'acolliment en el dret civil comú espanyol, considera que l'acolliment familiar és una mesura de protecció acordada per l'Administració pública i que no estem davant d'una figura negocial, producte d'un acord de voluntats entre persones acollidores i acollit (o els seus representants legals), ni entre aquells i l'Administració pública, malgrat que l'article 64.3 del Decret 2/1997 estableixi que ha de constar per escrit que la persona o família acollidora accepta l'acolliment.

Respecte a la remuneració, Egea Fernández considera que no és pròpiament una contraprestació fruit d'una relació contractual de caràcter oneros, sinó que es tracta simplement d'una ajuda econòmica destinada a fer front a les despeses d'alimentació, habitació, vestuari i formació, entre d'altres, que es puguin ocasionar. Sens dubte, Egea Fernández fa aquestes apreciacions sobre la base de la regulació prevista en la Llei 37/1991 i en el Decret 2/1997 que la desenvolupa, la qual cosa no impedeix que normatives posteriors modifiquin aquesta situació.

En conclusió, en l'ordenament civil català el règim jurídic de l'acolliment familiar té les característiques següents:

- a. **Es constitueix per un acte de l'Administració. No és un negoci jurídic.**
- b. Es requereix la voluntarietat de la persona o família acollidora. Aquesta voluntarietat s'expressa mitjançant sol·licitud inicial, en la participació voluntària en tot el procés d'estudi, valoració, selecció i formació, i en l'acceptació posterior de l'acolliment de l'infant o adolescent assignat.
- c. **Es preveuen prestacions socials de caràcter econòmic per atendre les despeses de manutenció de l'infant o adolescent acollit. Aquestes prestacions es configuren com un dret subjectiu del qual es beneficiari l'infant o l'adolescent acollit**, malgrat que s'abonin a la persona o persones a qui ha estat delegada la guarda.

3.5. L'acolliment retribuït en la doctrina espanyola

Es destaquen pocs estudis doctrinals a l'Estat espanyol que tractin de manera seriosa la naturalesa jurídica de l'acolliment familiar professionalitzat.

Dins d'aquests, podríem esmentar Ferrer Vanrell,¹⁷ que considera que la constitució de l'acolliment es fa mitjançant un negoci jurídic de dret de família, però quan es tracta d'un acolliment retribuït ens trobem davant d'un negoci complex en el qual s'uneixen un negoci principal, que és l'acolliment familiar, i un negoci accessori. L'accessorietat de la retribució fa que aquesta quedi supeditada al negoci principal: si aquest s'extingeix, també s'extingeix l'accessori i, per contra, si s'extingeix l'accessori (en què s'emmarca la retribució) no arrossega l'extinció del principal (l'acolliment familiar).

16. EGEEA FERNÁNDEZ, JOAN. *El acogimiento simple, en Protección de menores, acogimiento y adopción*, (Ed. ESPIAU ESPIAU, SANTIAGO; VAQUER ALOY, ANTONI), Madrid: 1999. Pàg. 101.

17. FERRER VANRELL, MARIA PILAR. "El acogimiento familiar en la Ley 21/1987, de 11 de noviembre como modo de ejercer la potestad de guarda". *Anuario de Derecho Civil*, gener-març, 1993. Pàg. 195.

Per a aquesta autora,¹⁸ aquest negoci accessori (que es formalitza entre l'Administració i les persones acollidores exclusivament) és de caràcter oneros i pot configurar-se com un arrendament de serveis, atès que a canvi d'una retribució es presta una determinada activitat (educar) i no un resultat.

Rivas Anton,¹⁹ en un dels pocs articles específics sobre la matèria, analitza la naturalesa de l'acolliment familiar quan es dona una retribució econòmica com a pagament del servei que es presta diferent d'una subvenció. Aquesta autora afirma la possibilitat d'aquesta retribució i incorpora un argument de pes per defensar la seva existència: l'Estat deixaria de complir amb el seu deure de protecció integral de l'infant o adolescent si només es pogués posar en funcionament l'acolliment quan existissin *famílies caritatives* amb un nivell econòmic mitjà/alt que s'oferissin a acollir l'infant o adolescent. Això seria mantenir un sistema de beneficència afortunadament ja superat.

Quant a la naturalesa de la relació contractual retribuïda, Rivas Anton només apunta com a possibles l'arrendament de serveis o, fins i tot, el mandat.²⁰

En aquest punt, cal recordar altres formes previstes de retribució com a contraprestació pel treball que es fa en l'àmbit del dret civil i que no plante-gen problemes, com la retribució a la persona tutora (article 274 del Codi civil comú espanyol i article 182 del Codi de família, aprovat per Llei 9/1998, de 15 de juliol). Aquesta figura comparteix amb l'acolliment el fet que preveu la possibilitat de compaginar la remuneració per l'exercici de les seves funcions amb la convivència (article 213 del Codi de família) i la cura del tutelat o tutelada (article 207).

18. *Op. cit.*, pàg. 200.

19. *Op. cit.*, pàg. 301.

20. *Op. cit.*, pàg. 307.

21. L'existència o no de contra-prestació ha constituït el criteri jurisprudencial fonamental per distingir la relació laboral de les prestacions voluntàries. En aquest sentit, es pronuncia la sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, Sala del Social, de 6 d'octubre, que curiosament, *obiter dicta*, indica la protecció de la infància desamparada com "un dels àmbits d'actuació en què es manifesten amb més intensitat aquestes conductes, no sols en l'àmbit col·lectiu a través d'associacions i organitzacions civils, sinó fins i tot en l'àmbit estrictament individual, que posen de manifest figures, com ara l'acolliment familiar i l'adopció, en què cada vegada és major el nombre de persones i famílies implicades".

3.6. L'acolliment familiar com a activitat solidària d'interès general. Efectes i compatibilitat amb el caràcter essencialment retribuït de l'acolliment familiar professionalitzat

L'acolliment familiar ordinari es configura com una activitat voluntària feta per la persona o persones que s'oferixen per acollir un o més infants o adolescents (article 58 del Decret 2/1997).

En aquesta concepció de l'acolliment familiar es posen de manifest unes notes de gratuïtat o absència de contraprestació que han estat claus per a la seva existència i configuració actual.²¹

En efecte, la característica de la voluntarietat és la que dona sentit al fet d'integrar una persona de manera plena en la convivència familiar de l'acollidor o acollidora, la qual cosa comporta:

- No subjecció a limitacions horàries.
- Integració en les activitats d'oci.
- No supressió de la convivència i cura per raons puntuals o *socialment acceptades* de salut (baixes laborals, viatges...), ja que es cobreixen amb la solidaritat dels membres de la unitat familiar i la seva xarxa.

Però aquest acolliment voluntari o no retribuït professionalment no és capaç en el moment present de donar resposta a tots els infants i adolescents que necessiten una família d'acollida. És per això que l'acolliment familiar professionalitzat sorgeix per un motiu fonamental: donar l'atenció adient als infants i adolescents que necessiten d'una família acollidora i no en poden disposar, la qual cosa ens porta a plantejar-nos quina possibilitat hi ha de compatibilitzar aquests caràcters de voluntarietat, que semblen essencials en la incorporació d'un infant o adolescent en la vida familiar de la persona acollidora, amb els de professionalitat.

En primer lloc, és necessari distingir la motivació de l'acolliment familiar, professional o no, que pot ser múltiple (altruisme, solidaritat, créixer com a persona...) i que es refereix al subjecte acollidor, de la gratuïtat o la retribució, que són notes que fan referència a l'activitat que la persona acollidora fa.

Amb l'acolliment gratuït, les persones acollidores únicament perceben quantitats econòmiques dirigides a preservar la seva indemnitat patrimonial. Amb l'acolliment familiar professionalitzat es dona un pas més i es reconeix una contraprestació pels serveis professionals de l'acollidor o acollidora. Però aquest pas és acumulatiu: no exclou la necessitat d'una activitat que la persona acollidora presta de forma gratuïta i que està subjecta únicament al reembossament de les despeses ocasionades a la persona acollidora derivades de l'acolliment i generades bàsicament per la manutenció de l'infant o adolescent acollit.

Conseqüentment, **sempre hi haurà una esfera i un temps de l'activitat que no podrà ser remunerat en els termes d'una prestació de serveis o una relació laboral.** Per tant, hem de concloure que la motivació no podrà ser mai únicament econòmica. És més, l'objectiu essencial de la persona acollidora familiar professionalitzada ha de ser l'altruista, i és aquesta motivació a la qual s'ha d'afegir una motivació professional i econòmica.

Per això, característiques pròpies d'una activitat no retribuïda són necessàries també en l'acolliment familiar professionalitzat i la clara compatibilització d'aquestes amb l'exercici retribuït d'una professió és la clau de volta de tota la configuració jurídica de l'acolliment familiar professionalitzat.

Dit això, l'actuació voluntària ha estat adscrita tradicionalment a l'àmbit dels serveis socials o acció social, com demostra l'article 17 de la Llei derogada 26/1985, de 27 de desembre, de serveis socials, que preveia el voluntariat com una activitat per fomentar en establir la necessitat de la seva regulació reglamentària "de manera que no reuneixin característiques de relacions laborals o mercantils".

No obstant això, actualment, l'activitat coneguda com a voluntariat fa referència especialment a l'activitat organitzada en entitats d'iniciativa social (tercer sector), que és el que és preveu en la Llei vigent 12/2007, d'11 d'octubre, de serveis socials (articles 68 i següents) i no a l'activitat individual d'una persona concreta en relació amb un infant o adolescent concret.

Això és així perquè si bé es reconeix la possibilitat que la iniciativa privada participi en la prestació de serveis socials, els principis rectors del sistema són la universalitat i la responsabilitat pública que ha de garantir el dret de les persones usuàries (en aquest cas infants i adolescents) a gaudir dels serveis que necessiten.

Per això, com hem apuntat abans, l'acolliment familiar professionalitzat sorgeix com a conseqüència d'aquesta responsabilitat pública que ha de garantir els drets subjectius dels infants o adolescents que necessiten un ambient familiar per desenvolupar-se i que no poden tenir sota les formes actuals de l'acolliment.

En l'acolliment familiar professionalitzat, la prestació de serveis retribuïts s'haurà d'acompanyar amb una activitat no retribuïda (en el sentit de rebre només les contraprestacions necessàries per mantenir la indemnitat patrimonial de l'acollidor o acollidora).

Aquesta activitat no retribuïda que l'acolliment familiar professional comparteix amb l'acolliment familiar ordinari no és ni un arrendament de serveis (que té com a característica fonamental ser un contracte oneros) ni una relació laboral (ja sigui per raó de l'article 1.3 d) o g)), atès que és essencialment gratuïta, ni tampoc una activitat pròpia del voluntariat social organitzat.²²

En conseqüència, aquesta activitat no retribuïda que fa la persona acollidora familiar professionalitzada no està regulada ni en la legislació sobre contractes civils (article 1542 a 1544 del Codi civil estatal) ni en l'Estatut dels treballadors, ni tampoc en la normativa sobre el voluntariat social organitzat.²³ La regulació d'aquesta activitat gratuïta únicament la podem trobar en la normativa civil sobre protecció a la infància i l'adolescència.

De la mateixa manera que no hi ha prestació de serveis ni relació laboral envers la persona acollidora familiar ordinària, pel que fa a les obligacions derivades de la resolució administrativa que li atorga la guarda, tampoc n'hi ha respecte a la persona acollidora familiar professionalitzada pel que fa a les funcions que per naturalesa corresponen a aquesta institució civil, sinó que la seva activitat retribuïda queda estrictament circumscrita a la realització d'aquelles tasques que com a tècnic/a en la matèria fa en relació amb l'infant o adolescent acollit (elaborar el projecte educatiu individual, gestionar recursos terapèutics i especialitzats, gestionar els processos d'inserció sociolaboral...).

Per tant, en la configuració de l'acolliment familiar professionalitzat hi ha necessàriament una compatibilitat entre l'existència d'uns serveis professionals retribuïts i una activitat essencialment gratuïta fora de la jornada i l'horari estrictament laborals.

Cal dir que, en l'àmbit del voluntariat, la compatibilitat entre treball voluntari i treball assalariat ha estat polèmica i alguna jurisprudència ha negat aquesta possibilitat.²⁴ No obstant això, autors com Benlloch Sanz admeten aquesta possibilitat, sempre que no suposin que mitjançant el voluntariat es produeixi la sortida fraudulenta de llocs de treball de l'àmbit laboral formal que els

22. Sobre el desenvolupament de l'activitat en règim de voluntariat, vegeu: BENLLOCH SANZ, PABLO. *La actividad en Régimen de Voluntariado*, Navarra: 2007. Tal com indica aquest autor (pàg. 97), **el terme voluntariat no cobreix totes les dimensions de l'actuació solidària i altruista dels ciutadans de les societats desenvolupades a principis del segle XXI, ja que tenen manifestacions múltiples i plurals, la qual cosa no impedeix que hi hagi altres formes que no queden incloses dintre de la regulació legal del voluntariat.**

23. Cal tenir present també que, actualment, i després de la derogació de la Llei 25/1991, de 13 de desembre, per la qual es creava l'Institut Català del Voluntariat, Catalunya no té una regulació d'aquesta matèria tot i que s'han iniciat els tràmits per una llei d'acció voluntària, la qual cosa comporta l'aplicació subsidiària de la legislació estatal: la Llei 6/1996, de 15 de gener, del voluntariat.

24. Sentències de la Sala Social del TJS de Canàries, núm. 425/2006, de 16 de juny; 524/2006, de 4 de setembre; 565/2006, de 8 de setembre, amb relació al cas d'uns bombers voluntaris que simultàniament estaven contractats com a oficials de manteniment.

correspon,²⁵ i es destaquen lleis autonòmiques que expressament accepten aquesta possibilitat, com la Llei 5/2004, de 22 d'octubre, del voluntariat en la Regió de Múrcia, que en el seu article 12.3 estableix que el personal remunerat de l'entitat podrà ser admès per aquesta com a personal voluntari, sempre que la seva activitat es faci fora de la seva jornada laboral.

25. Pablo Benloch Sanz (*op. cit.*, pàg. 91) en aquestes condicions sosté la possibilitat de la compatibilitat de la condició de voluntari amb la de treballador assalariat, sempre que no hi hagi una normativa específica que la prohibeixi: "En aquelles comunitats autònomes on el legislador guarda silenci sobre aquest punt o quan es tracti d'activitats de voluntariat que entrin dintre de l'àmbit d'aplicació de la Llei 6/1996, de 15 de gener, del voluntariat, entenem que el treballador assalariat o el professional pot portar a terme tasques de voluntariat en l'entitat. La situació més desitjable seria que es recollissin en l'acord o en el compromís d'incorporació les condicions en les quals poden compatibilitzar-se ambdues activitats, entre les quals hauria de figurar, almenys, la impossibilitat de coincidència funcional i temporal a què es referia la Llei de la Regió de Múrcia i de la Comunitat de València". En el mateix sentit, el mateix autor, quan comenta precisament les sentències del TSJ de Canàries abans citades, destaca: "Problemas derivados de la simultaneidad de la condición de voluntario con la de trabajador asalariado: un caso especial, los bomberos voluntarios" (*Aranzadi Social*, 2007. Volum I, pàg. 3231) i "A vueltas con la figura del bombero voluntario ¿trabajador asalariado o voluntario?" (*Aranzadi Social. Revista Doctrinal* 7/8-2009, setembre 2009, pàg. 40).

4

Experiències prèvies a Catalunya. El Programa d'acolliment familiar especialitzat

La necessitat de disposar de famílies acollidores que puguin atendre infants o adolescents amb característiques especials —com poden ser preadolescents, grups de germans, nens i nenes amb discapacitats físiques, psíquiques o sensorials, trastorns del comportament i malalties cròniques— no és una realitat nova a Catalunya i ja durant la dècada dels anys noranta del segle passat el Servei d'Acolliments Familiars i Adopcions de la Direcció General d'Atenció a la Infància²⁶ va desenvolupar el Programa d'acolliment familiar especialitzat.

Aquest Programa partia de les experiències d'altres països: Estats Units (en diferents estats), Canadà, Suècia, Regne Unit (Projecte Kent, iniciat l'any 1975) i França, però sense oblidar que quan comparem experiències no les podem comparar de la mateixa manera, atès que els ordenaments jurídics, les circumstàncies i, en general, els sistemes de protecció són diferents.

Per principi, com ja hem dit anteriorment, ni tan sols hi havia —ni hi ha ara— concordança entre els autors ni tampoc en les legislacions sobre la terminologia i la definició d'*acolliment familiar especialitzat* i, al llarg de la història, aquest tipus d'acolliment ha estat i és anomenat de diverses maneres: *specialized foster care*, *professional foster care*, *treatment foster care*, *specialist family care* o *family-based treatment and community care*.

No obstant això, sí que es podien agrupar unes característiques principals d'aquestes experiències:²⁷

- Una normalització mitjançant l'atenció comunitària en una família que posa l'accent en el dret dels infants a viure en comunitat.
- La captació, preparació i formació que reben les famílies per fer un treball.
- La remuneració que reben les famílies acollidores, no únicament una prescripció o pensió.
- S'estableix un contracte entre les famílies acollidores i les institucions encarregades de l'acolliment.
- Es dona a les famílies acollidores unes expectatives d'acolliment.

Dit això, les característiques fonamentals del Programa d'acolliment familiar especialitzat desenvolupat a Catalunya varen ser les que es destaquen a continuació:

26. Podeu trobar un recull més complet d'aquest Programa a: AMORÓS, PERE; HERNÁNDEZ, EDUARD; PANCHÓN, CARME. "El acogimiento familiar especializado". A: *Psicología Comunitaria. Fundamentos y aplicaciones* (A. M. GONZÁLEZ, ed.). 1998. Pàg. 379 a 392. Aquesta modalitat d'acolliment familiar professionalitzat també es defineix a: AMORÓS, PERE; PALACIOS, JESÚS; FUENTES, NÚRIA; LEÓN ESPERANZA; MESSAS, ALICIA. *Familias cangur. Una experiencia de protección a la infancia*. "Colección Estudios Sociales", núm. 13, Barcelona: 2003. Pàg. 59-60.

27. Triseliotis (1990) citat per AMORÓS, PERE; HERNÁNDEZ, EDUARD; PANCHÓN, CARME. *Op. cit.*, pàg. 381.

- a) Les famílies o persones acollidores rebien una formació prèvia a l'acolliment i una formació continuada durant el seguiment posterior.
- b) Les famílies o persones acollidores rebien una remuneració econòmica que preveia les despeses relacionades amb la manutenció, les necessitats extraordinàries (per utilitzar serveis especialitzats, comprar mobles o materials per condicionar l'habitatge, psicoteràpies o tractaments mèdics, ortodòncies...) i l'atenció especialitzada (per exemple: per assistir a cursos de formació, mantenir entrevistes, fer el seguiment, elaborar un informe anual...).
- c) Les famílies o persones acollidores eren col·laboradores del servei, feien un seguiment de l'infant o adolescent i mantenien contactes amb l'equip tècnic.
- d) L'equip tècnic que participava rebia una formació especialitzada, bàsicament per garantir el coneixement del Programa, el manual de formació de famílies i per unificar criteris.

Si bé aquest Programa, com a tal, no va tenir continuïtat, sí que molts dels elements que s'hi van dissenyar es varen incorporar en la preparació i formació de les famílies acollidores en general.

Anàlisi de les diferents alternatives que hi ha actualment en el panorama jurídic de l'Estat espanyol

A continuació, estudiarem les fórmules que altres comunitats autònomes han utilitzat per posar en marxa acolliments familiars professionalitzats o assimilables. Aquests models els podríem concretar en dos:

- Pagament mitjançant prestacions, ajudes o compensacions econòmiques.
- Contractació administrativa del servei mitjançant una institució col·laboradora d'integració familiar, que contracta les persones acollidores professionals i les posa a disposició de l'Administració per formalitzar l'acolliment.

Com a model del primer supòsit, estudiarem el de la Comunitat Valenciana i altres de similars. I com a model del segon supòsit, analitzarem el de la Diputació Foral de Guipúscoa.

5.1. Pagament mitjançant prestació econòmica. En especial, els casos de la Comunitat Valenciana, la Comunitat de Castella-la Manxa i Andalusia

Aquesta solució, en principi, és l'adoptada per diverses comunitats autònomes que desenvolupen l'acolliment professional.

Amb caràcter previ, cal dir que, com indiquen Del Valle i altres,²⁸ **hi ha una gran heterogeneïtat entre comunitats autònomes pel que fa a la remuneració de l'acolliment familiar**. Així, segons el seu estudi publicat l'any 2008, només un 74,8% de les famílies acollidores rep alguna remuneració per l'acolliment i la quantia d'aquesta oscil·laria entre els 100 i 500 euros al mes, amb una mitjana de 219,33 euros.

Aquesta variabilitat, ens obliga a tenir sempre present que en aquesta anàlisi comparem solucions utilitzades davant de realitats molt diferents. Tanmateix, cal advertir la dificultat de trobar informació actualitzada respecte a la quantia de les prestacions, per la qual cosa es presenten dades d'anys diferents segons la comunitat.

La normativa de la **Comunitat Valenciana** la trobem en l'Ordre de 16 de desembre de 2009, de la Conselleria de Benestar Social, per la qual es regulen i convoquen prestacions econòmiques individualitzades per acolliment familiar de menors, simple o permanent, per a l'any 2010. Aquesta Ordre (que segueix el camí marcat per l'Ordre de 14 de novembre de 2008) regula dins dels acolliments en família educadora (que a Catalunya considerariem aliena) els

28. DEL VALLE, JORGE F.; LÓPEZ, MÓNICA MONTSERRAT; CARME BRAVO, AMAIA. *El acogimiento familiar en España. Una evaluación de resultados*. Madrid: 2008. Pàg. 126.

acolliments especialitzats amb dues modalitats: d'urgència-diagnòstic i amb família especialitzada.

L'article 11 de l'Ordre esmentada considera *acolliment familiar en família educadora especialitzada* "aquells acolliments simples o permanents de menors que es troben sota la tutela o guarda de la Generalitat, fets per famílies o persones inscrites en el Registre de Famílies Educadores en què s'anota la seva especialització en la modalitat tècnica d'acolliment esmentada, i destinats a menors que presenten trastorns greus de conducta, discapacitats físiques, psíquiques o sensorials greus, a menors gestants o amb fills a càrrec seu, i als casos en què les mesures anteriors de guarda que s'han aplicat han estat ineficaces, és a dir, menors procedents d'acolliment residencial, acolliment en família extensa o educadora no especialitzada, i que requereixen un ambient educatiu familiar amb especial dedicació, a més dels recursos formatius i educatius adequats".

Les ajudes, que es poden tramitar d'ofici en el cas de les famílies educadores especialitzades i són de dret de concurrència (per la qual cosa, estan condicionades a l'existència de crèdit suficient en els pressupostos), atenen dos conceptes (article 12):

- Despeses de manutenció (una mitjana d'uns 10 euros/menor/dia).
- Despeses directes o indirectes provocades pel fet de mantenir una disponibilitat contínua per a l'acolliment familiar d'un menor (5 euros/dia quan no hi ha acollit cap menor) i també les despeses derivades del temps dedicat al reciclatge formatiu continu, a la col·laboració amb l'equip tècnic instructor dels expedients o de les entitats col·laboradores d'integració familiar, i a l'especial dedicació i formació que requereix un acolliment familiar (amb un menor: fins a 20 euros/dia; amb dos menors: fins a 25 euros/dia, i amb tres o més menors: fins a 30 euros/dia).
- Despeses extraordinàries per a l'atenció de necessitats excepcionals derivades de l'atenció al menor.

La Comunitat de **Castella-la Manxa**, per Ordre de 16 de gener de 2009 de la Conselleria de Salut i Benestar Social (DOCM, Diari Oficial de Castella-la Manxa, núm. 29, de 12 de febrer), regula el Programa d'acolliment familiar dintre d'aquesta diferència entre els acolliments ordinaris i els acolliments professionalitzats. Dins dels acolliments professionalitzats, distingeix (article 7.4) els especialitzats dels d'urgència:

"B.1) Especialitzats: els acolliments familiars es podran constituir amb caràcter especialitzat en els casos en què les circumstàncies i necessitats del menor acollit necessiten una atenció especialitzada, per raó de la seva edat, l'existència de trastorn o discapacitat física o psíquica i quan el nombre de germans sigui superior a dos. En funció de la seva durada, es podran formalitzar amb caràcter simple o permanent.

Aquestes famílies rebran una formació específica orientada a l'atenció de menors amb necessitats especials, i un cop formalitzat l'acolliment rebran, per part de la Delegació Provincial competent, un suport tècnic més continuat i adaptat a les necessitats concretes del menor acollit.

B.2) D'urgència: tindran la consideració d'*acolliments d'urgència* aquells acolliments que s'hagin de formalitzar sense planificació temporal prèvia, en raó de les circumstàncies del cas, amb la finalitat que l'infant sigui atès per una persona o família fins que puguin valorar degudament les mesures que cal assumir dins del seu Pla de cas.

Les famílies acollidores d'urgència rebran una formació específica per atendre aquesta modalitat d'acolliments.”

Les condicions específiques per poder ser considerada família acollidora professionalitzada són (article 15.2 de l'Ordre esmentada):

“A.1) Almenys un dels membres de la parella acollidora o la mateixa acollidora, si es tracta d'una sola persona, es dedicarà plenament a aquest acolliment i tindrà disponibilitat permanent.

A.2) El nombre màxim d'infants per acollir de manera simultània serà de dos per cada membre amb dedicació plena, tres si es tracta de parelles de només un membre amb dedicació plena.

A.3) Haurà de disposar d'espai suficient i preparat per a l'acolliment a fi d'incorporar immediatament almenys dos menors.

A.4) La persona amb dedicació plena haurà d'acreditar una capacitat adequada per assumir aquest tipus d'acolliments, mitjançant les entrevistes que s'acordin amb la Delegació Provincial corresponent competent en matèria de serveis socials.

A.5) Les persones o famílies acollidores comptaran amb una formació específica per fer aquesta modalitat d'acolliments.”

I entre els drets de les persones acollidores (article 10.d), s'estableix el següent:

“Rebre l'ajut econòmic corresponent destinat a compensar les despeses sanitàries, educatives i de manutenció del menor acollit, sempre que compleixin els requisits establerts per les normes reguladores de les ajudes. **Així mateix, en els acolliments professionalitzats, l'ajuda compensarà igualment la tasca de les persones acollidores.**”

Les ajudes econòmiques, consegüentment, s'estableixen (article 13 de l'Ordre esmentada) mitjançant els mòduls que s'estableixen a continuació:

- Un mòdul general per compensar les despeses d'alimentació, vestit i educació del menor (també es preveu la possibilitat d'un mòdul complementari per atendre necessitats especials del tipus sanitari o psicoeducatiu).
- Un mòdul específic per als acolliments professionals, que tindrà en compte l'especial disponibilitat per acollir i la tasca que fan les persones acollidores.

Els mòduls inicials fixats en el Decret 129/2006, de 26 de desembre, pel qual es regulen les ajudes econòmiques de suport a l'acolliment familiar de menors, a l'adopció de menors i al desenvolupament de programes d'autonomia personal a Castella-la Manxa (DOCM núm. 270, de 29 de desembre de 2006) són:²⁹

- a) Un menor acollit: 19 euros/dia (uns 570 als mes).
- b) Dos o més menors acollits: 17 euros/dia (uns 510 per menor al mes).

I en els acolliments professionalitzats, els mòduls són els següents:

- a) Un menor acollit: 25 euros/dia (uns 750 al mes).
- b) Dos o mes menors acollits: 22 euros/dia (uns 660 per menor al mes).

Andalusia regula l'acolliment familiar en el Decret 282/2002, de 12 de novembre, i estableix (article 26.2) que els acolliments familiars simples i permanents podran ser retribuïts, i remet als requisits, les condicions i el procediment per establir la remuneració de la normativa corresponent.

Aquesta normativa és l'Ordre d'11 de febrer de 2004 de la Conselleria d'Assumptes Socials (BOJA, núm. 39, de 26 de febrer de 2004) per la qual es regulen les prestacions econòmiques en les famílies acollidores de menors, i, concretament, es determinen les que ha de rebre l'acolliment en família (educadora) professionalitzada.

Segons aquesta normativa, l'acolliment simple o permanent amb família acollidora professionalitzada (article 7):

1. "Es formalitza amb persones físiques inscrites en el Registre de Sol·licitants d'Acolliment i Adopció i que hagin estat qualificades per a aquest acolliment remunerat per la Comissió Provincial de Mesures de Protecció.
2. La finalitat d'aquest acolliment és atendre de manera qualificada les necessitats bàsiques i específiques del menor, en un ambient familiar adequat, durant el temps necessari, i d'acord amb els criteris establerts en el Pla d'integració familiar i social del menor.
3. Les famílies acollidores professionalitzades hauran de complir, a més dels requisits establerts amb caràcter general per a l'acolliment familiar o permanent, les condicions següents:
 - a) Almenys una de les persones acollidores haurà d'acreditar una formació adequada per assumir l'acolliment de menors amb necessitats especials, per la seva malaltia greu, trastorn de conducta, discapacitat física, sensorial o psíquica, procedència de la immigració, o menors que necessiten suport especial a causa dels maltractaments o abusos sexuals soferts.
 - b) La persona acollidora o un membre de la parella acollidora, si escau, mantindrà la disponibilitat necessària per a l'atenció i la cura d'aquests menors."

29. Aquestes quanties es poden actualitzar per Ordre de la Conselleria de Benestar Social. No ens consta cap actualització de les ajudes per família aliena, però sí per les d'extensa mitjançant l'Ordre de 25 de febrer de 2009 (DOCM núm. 51 de 13 de març de 2009).

Les prestacions que perceben les persones acollidores (any 2004) s'estableixen acumulativament (article 9):

1. Prestació bàsica (per a la manutenció):
 - Primer menor: 250 euros/mes.
 - Segon menor: 200 euros/mes.
 - Tercer menor i següents: 150 euros/mes per cadascun d'ells.
2. Prestació específica per a acolliments d'urgència i professionals (per a la qualificació i disponibilitat): 400 euros/mes que cal sumar a les bàsiques i amb independència del nombre de menors acollits.

Aquestes prestacions s'actualitzaran anualment, amb efectes des de l'1 de gener, d'acord amb les variacions que experimenti l'índex de preus al consum fixat per a l'any immediatament anterior (article 9.3).

Cal destacar que, **en aquest model, l'acolliment familiar professionalitzat té escassa importància, amb un desenvolupament molt marginal** davant de l'acolliment familiar ordinari i, fonamentalment, davant de l'acolliment familiar extens. Així, es destaca la referència escassa que els estudis fan sobre l'acolliment familiar d'aquestes comunitats autònomes i l'absència de xifres publicades sobre aquest tema, per exemple: l'estudi més recent sobre l'acolliment familiar a la Comunitat Autònoma d'Andalusia³⁰ es limita a remarcar que "l'anomenat acolliment professionalitzat o especialitzat", és una modalitat "fins al moment, molt minoritària".

5.2. Contractació administrativa del servei mitjançant una institució col·laboradora d'integració familiar que contracta les persones acollidores professionals i les posa a disposició de l'Administració per formalitzar l'acolliment. El Programa d'acolliments familiars professionalitzats de la Diputació Foral de Guipúscoa

Com hem vist, la Llei basca 3/2005 preveu en l'article 70.2 l'acolliment amb caràcter professionalitzat. La Diputació Foral de **Guipúscoa** va iniciar l'any 2007 amb caràcter experimental el Programa d'acolliment familiar professionalitzat.

En aquest Programa l'acolliment familiar professionalitzat es defineix com una mesura de protecció que s'exerceix per l'Administració mitjançant la integració de l'infant o adolescent en un nucli familiar en què almenys un dels membres té una qualificació especialitzada, que fa de l'acolliment professional la seva tasca professional i rep a canvi una remuneració. L'acolliment familiar professionalitzat es podrà constituir en la modalitat simple o permanent.

Segons aquest Programa, les característiques d'aquest acolliment són les que es destaquen a continuació:

- L'acollidor/a és una persona.
- Els infants o adolescents tenen necessitats i circumstàncies especials (des de nadons fins a adolescents; sols o grups de germans; infants o adolescents

30. OBSERVATORIO DE LA INFANCIA EN ANDALUCÍA. *El acogimiento familiar en Andalucía. Procesos familiares, perfiles personales*. Junta de Andalucía. Consejería para la Igualdad y Bienestar Social, 2008. Pàg. 18.

amb discapacitats físiques, psíquiques o sensorials, i infants o adolescents amb dificultats de comportament derivades de les experiències negatives que ha viscut).

- El nombre d'infants i adolescents acollits és fins a dos.
- La persona acollidora té coneixements tècnics (diplomatura universitària).
- L'acollidor/a professional té una relació contractual amb una empresa a canvi del desenvolupament de la seva tasca.

També es preveu sota aquesta modalitat l'acolliment d'urgència i diagnòstic.

Els requisits que ha de complir la persona acollidora són els següents:

- Tenir titulació relacionada amb ciències humanes i tenir experiència professional en l'àmbit de la protecció infantil i/o educació, cura i atenció a persones.
- Disposar d'un habitatge adequat a les necessitats dels infants o adolescents que puguin acollir.
- Dedicar-se exclusivament a la cura de l'infant o adolescent acollit amb sentiments solidaris.
- Tenir l'aprovació de la seva família que convisqui amb ella, és a dir, han d'estar d'acord amb l'iniciativa de l'acolliment.
- Acceptar l'infant o adolescent amb la seva història, la seva família i la seva manera de ser.
- Ser capaç de treballar amb l'equip professional i rebre formació i assessorament professional durant tot el procés, amb la finalitat d'anar superant les dificultats que es puguin presentar en els diferents moments.

El Programa preveu que la persona acollidora professional formarà part d'un equip educatiu i disposarà d'una supervisió externa a càrrec d'un/a tècnic/a format específicament per intervenir en equips de treball.

La retribució prevista per a la persona acollidora professional per fer la seva feina com a treballadora autònoma és l'equivalent a la que reben els i les professionals que treballen en els equips educatius d'acolliment residencial. A més, per cobrir les necessitats dels infants o adolescents acollits, podran percebre les ajudes econòmiques previstes per a l'acolliment familiar.³¹

Per tant, s'estableix una triple relació:

- Conveni/Contracte administratiu³² amb una entitat col·laboradora d'integració familiar per prestar el servei.
- Subscripció d'un contracte de serveis civil entre l'entitat i la persona acollidora professional que rep una retribució econòmica similar a la d'un/a educador/a de centre residencial.
- Atribució de la guarda per part de l'Administració pública que dona dret a percebre prestacions per mantenir l'infant o adolescent (1.238,60 euros/mes per infant acollit, atès que es considera modalitat intensiva).

31. A **Guipúscoa**, el règim de prestacions estableix tres tipus de quantia (segons l'Ordre foral 603/2008, per la qual s'actualitzen les quanties del Decret foral 35/1999 per a l'exercici 2008, BOG núm. 85 de 6 de maig de 2008), que són:

1. Acolliment en família: 600 euros/mes per menor i unitat familiar.
2. Acolliment en família de menors amb discapacitat: 718,60 euros/mes per menor i unitat familiar.
3. Acolliment en família amb dedicació intensiva: 1.238,60 euros/mes per menor i unitat familiar.

El *Mapa foral de Serveis socials de Guipúscoa* proposa un increment fins a arribar als 1.400 euros bruts per menor acollit.

32. Atès el caràcter experimental del programa, la gestió del servei és va formalitzar mitjançant conveni durant els dos primers anys. L'entitat a què s'ha fet l'encàrrec ha estat ARCE-UNSAC.

Aquest Programa pretenia constituir l'acolliment familiar professionalitzat de 12 infants o adolescents amb 6 acollidors professionals. Segons el *II Mapa foral de Serveis Socials de Guipúscoa 2008-2012*, la cobertura prevista pel servei d'acolliment familiar professionalitzat que cal assolir el 2012 és de 60 places³³ amb una previsió de població infantil o adolescent de 115.420 (el 2007 se'n van assolir 4).

Actualment (març de 2010), i un cop passats els dos primers anys del programa experimental, hi ha 8 persones acollidores familiars professionalitzades que acullen 14 infants o adolescents. Algunes de les dificultats més importants que han detectat són les que es detallen a continuació:³⁴

- Dificultat per captar persones acollidores professionals.
- Inseguretat en delimitar jurídicament la relació i els drets de les persones acollidores professionals (vacances, baixes...).
- Problemes derivats de les relacions amb la família de la persona acollidora professional, que integra en el seu nucli familiar (a més de la parella, poden haver-hi fills o filles propis) un infant o adolescent amb característiques d'especial dificultat. Això significa compaginar la família i el treball amb les dificultats i els riscos d'interferències que això comporta.

33. Cal recordar que consideren com a modalitat també professionalitzada l'acolliment d'urgència per a menors de 0 a 4 anys.

34. D'acord amb la informació facilitada per la senyora Margarita Pardo, cap de la Secció d'Acolliments i Adopcions i de la Diputació Foral de Guipúscoa el 5 de març de 2010.

Experiència de la prova pilot d'acolliment familiar professionalitzat en unitat convivencial d'acció educativa a Catalunya

Durant el segon semestre de l'any 2009, l'Institut Català de l'Acolliment i de l'Adopció (ICAA) ha portat a terme un pla pilot d'acolliment familiar professionalitzat en unitats convivencials d'acció educativa (UCAE).

Per portar a terme aquesta prova pilot, es va contractar la gestió d'un acolliment familiar professionalitzat en UCAE amb dues institucions col·laboradores d'integració familiar (INTRESS i Fundació Infància i Família).

6.1. Condicions de la prova pilot

Les condicions establertes per a aquests acolliments familiars professionalitzats en UCAE van ser les següents:

- Tenir titulació universitària (grau, llicenciatura o diplomatura) relacionada amb l'àmbit pedagògic o social o amb protecció i atenció a la infància.
- Tenir la formació necessària (en cas d'una parella, només és necessari que un dels dos membres la tingui).
- Tenir experiència en intervenció infantil i juvenil, i habilitats professionals i personals per desenvolupar l'atenció als infants i treballar en xarxa amb la resta de professionals.
- Tenir plena disponibilitat per part de la persona acollidora professional.
- Elaborar un projecte educatiu individual per part de la persona acollidora professional.
- Complir els requisits generals per a l'acolliment familiar.
- Tenir un habitatge amb les condicions adequades.
- Rebre suport d'un/a educador/a social (mitja jornada per cada UCAE).
- Acollir un nombre determinat d'infants (fins a sis).
- Considerar que la persona acollidora professional depengui de la ICIF mitjançant contractació laboral o per compte aliè com a treballadora autònoma.³⁵
- Establir un mòdul que cobriria: la retribució econòmica de la persona acollidora professional, segons els paràmetres establerts per conveni per a educadors socials amb plena disponibilitat; el manteniment dels infants o adolescents (educació, vestit, alimentació, etc.), i el cost del suport i el seguiment fets per la ICIF i altres despeses.

Es descarta el pagament per prestacions, que és el sistema amb diferents modalitats i quanties utilitzat per la gran majoria de comunitats autònomes, i s'opta per establir una veritable prestació de serveis professionals en la mateixa línia que el programa experimental de Guipúscoa.

35. Les dues persones acollidores objecte de la prova pilot han desenvolupat la seva tasca com a treballador/a autònom. Tot i que el més correcte és parlar de contracte d'arrendament de serveis.

6.2. Diferències fonamentals entre el model inicial de la prova pilot de Catalunya i el programa experimental de Guipúscoa

Les diferències fonamentals del pla pilot respecte a les condicions fixades en el Programa experimental de la Diputació Foral de Guipúscoa són les que es detallen a continuació:

Catalunya	Guipúscoa
Fins a 6 infants o adolescents acollits.	Fins a 2 infants o adolescents acollits.
Inclusió de les contraprestacions per despeses de manteniment de l'infant o adolescent i habitatge en el contracte amb la ICIF.	Pagament de prestacions pel manteniment de l'infant o adolescent de forma independent a la retribució de la persona acollidora professional.
Indefinició del règim jurídic acollidor (contracte laboral-treballador/a autònom).	Opció per delimitar la relació com a contracte d'arrendament de serveis professionals.
No inclusió dels acolliments d'urgència i diagnòstic. ³⁶	Inclusió dels acolliments d'urgència i diagnòstic .

Aquestes diferències –fonamentalment el nombre d'infants o adolescents per acollir, la quantitat prevista per al manteniment de l'infant o adolescent acollit a Catalunya i la prestació pel mateix concepte a Guipúscoa– comportaven també un cost diferent.

6.3. Valoració dels resultats de la prova pilot

L'escassa durada de la prova pilot (poc més de sis mesos) en aquests moments fa que la valoració necessàriament s'hagi de centrar en les fases inicials del procés de l'acolliment, atès que tot just al final d'aquest període s'han posat en marxa les dues UCAE previstes. Per tant, tenint present el curt termini en què s'ha desenvolupat, el problema fonamental que s'ha detectat és la dificultat per captar persones candidates idònies per a l'acolliment familiar professionalitzat que compleixin els requisits preestablerts.

36. Els acolliments d'urgència i diagnòstic es retribueixen amb un complement de 545 euros al mes d'acord amb la Llei de prestacions (la qual cosa dona un prestació total d'uns 900 euros al mes per infant) i es defineixen únicament en l'Acord de Govern de 29 de setembre de 2009 que fixa aquestes ajudes.

Problemes	Causes
<p>Dificultats per aconseguir persones candidates idònies per ser acollidores familiars professionals.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Nombre d'infants (fins a 6) excessiu. • Incerteses i dubtes generats per la novetat del projecte que suposa una manca de tradició i experiència, així com incertesa per la continuïtat del projecte i la consegüent inseguretat laboral. • Inseguretat jurídica per manca d'una clara definició de la relació jurídica i dels drets i deures de les persones acollidores professionals. • No poder rebutjar les propostes d'acolliment que se'ls formulin. • Necessitat de definir millor en el desenvolupament del projecte aspectes com: vinculació i relació entre persones acollidores i ICIF/EAIA/DGAIA, temporalitat i situació després de la majoria d'edat, suport i acompanyament a les persones acollidores, formació prèvia i contínua, suport durant les vacances/respir... • Incerteses per part del professional generades per la integració de l'infant o adolescent en la seva casa i família (qui acull és tota la família), la qual cosa comporta que es posi en risc, juntament amb la vida professional, la vida familiar.

Per tant, les conseqüències derivades d'aquesta experiència pilot són les que es destaquen tot seguit:

- Cal reduir el nombre d'infants (entre 2 i 4) sense descartar l'acolliment familiar professionalitzat d'un únic infant o adolescent.³⁷

37. Aquesta ha estat la realitat més freqüent en l'experiència pilot a Guipúscoa, i de la qual trobem experiències en altres països, per exemple, el Therapeutic Foster Care (TFC) en alguns estats dels Estats Units adreçats a infants i adolescents amb problemes de salut mental (Foster Family-Based Treatment Association –FFTA-: *Annotations of Research in Treatment Foster Care. Volume I.* Teaneck, New Jersey: 2001. Pàg. 6).

- Cal mantenir l'exigència de formació específica.
- Cal dotar el projecte d'instruments de seguretat jurídica i, consegüentment, dotar-lo del desenvolupament normatiu necessari. En efecte, la definició del Servei d'Unitat Convivencial d'Acció Educativa en el Decret pel qual s'aprova la Cartera de serveis socials és insuficient³⁸ i cal una normativa de desenvolupament (decret o ordre).
- Cal analitzar o revisar els aspectes controvertits o pocs clars d'aquesta nova mesura (els més importants s'analitzen més endavant).
- Cal preparar a tots els altres professionals del sistema de protecció a la infància i l'adolescència –serveis o equips (EAIA, ETCA, SSTAIA...)- davant de les característiques pròpies d'aquesta nova modalitat d'acolliment familiar.

38. El Projecte actual de llei dels drets i oportunitats de la infància i l'adolescència que s'està tramitant parlamentàriament tampoc resol aquest buit normatiu, atès que només defineix de manera molt oberta aquesta mesura de protecció.

Anàlisi de diferents aspectes controvertits de l'acolliment familiar professionalitzat en unitat convivencial d'acció educativa

7.1. Retribució per prestacions econòmiques o mitjançant contracte de gestió de serveis

Com hem vist, la majoria de comunitats autònomes han optat per retribuir l'acolliment familiar professionalitzat (sota diverses denominacions: *especialitzats, professionalitzats...*) mitjançant el pagament de prestacions o ajuts econòmics. No obstant això, cal tenir present que quantitativament el desenvolupament d'aquesta modalitat d'acolliment familiar en aquestes mateixes comunitats autònomes sembla ser marginal.

Cal recordar també que el fet de remunerar o retribuir fa referència a pagar un servei que es presta, mentre que el sentit de les prestacions econòmiques per l'acolliment regulades en la Llei 13/2006, de 27 de juliol, de prestacions socials de caràcter econòmic, és, com indica l'article 22.1 de la Llei 13/2006, *atendre les despeses de manteniment* de l'infant o adolescent; per la qual cosa, el pagament de serveis per prestacions econòmiques no sembla adequar-se al concepte i naturalesa d'aquestes.

Una altra dificultat pràctica són les prestacions elevades que ja es paguen actualment a Catalunya i que ja preveuen les circumstàncies especials concurrents en els infants i adolescents acollits (discapacitats o dificultats de comportament, nombre d'infants o adolescents...).

Finalment, i el més important, amb la retribució mitjançant contracte de prestacions de serveis i l'assegurament com a treballador/a autònom (TRADE), la situació pel que fa a la protecció de la persona acollidora professional és millor (Seguretat Social) i inclou el pagament d'impostos (queda clar el règim fiscal en separar les prestacions per al manteniment de l'infant o adolescent de les retribucions per l'exercici professional) i altres drets (indemnitzacions). S'evita així que una persona que s'hagi dedicat *professionalment* a una activitat remunerada durant molt de temps no tingui cap tipus de cobertura del Sistema públic de Seguretat Social.

7.2. Relacions jurídiques entre les persones acollidores familiars professionalitzades, la ICIF i l'ICAA

7.2.1. Relació jurídica entre l'ICAA i la ICIF

Les institucions col·laboradores d'integració familiar (ICIF) ja es preveïen en la reforma 11/1987 del Codi civil espanyol, que en la seva disposició addicional primera establí:

“Les comunitats autònomes, en virtut de la seva competència en matèria de protecció de menors, podran habilitar, en el seu territori, com a institucions col·laboradores d'integració familiar, aquelles associacions o fundacions no lucratives constituïdes segons les lleis que els siguin aplicables, en els estatuts o en les regles en què figuri com a finalitat la protecció de menors, sempre que disposin dels mitjans materials i equips pluridisciplinaris necessaris per al desenvolupament de les funcions encomanades. Aquestes institucions podran intervenir només en funcions de guarda i mediació amb les limitacions que l'entitat pública indiqui, i estaran sempre sotmeses a les directrius, la inspecció i el control de l'autoritat que les habiliti.

Cap altra persona o institució podrà intervenir en funcions de mediació per a acolliments familiars o adopcions.”

Aquesta configuració bàsica, com a **entitats que assumeixen les funcions de guarda i mediació en matèria d'acolliments familiars**, és la que s'ha mantingut en les definicions posteriors de la legislació catalana que ha regulat aquesta figura (article 32 de la Llei 37/1991, de 30 de desembre, sobre mesures de protecció dels menors desemparats i de l'adopció; article 21 de la Llei 8/1995, de 27 de juliol, d'atenció i protecció dels infants i adolescents, i Decret 337/1995, de 28 de desembre, sobre l'acreditació i el funcionament de les institucions col·laboradores d'integració familiar i de les entitats col·laboradores d'adopció internacional).

En virtut d'aquesta normativa, les ICIF poden assumir, segons el contracte administratiu de servei públic corresponent, les funcions següents (Decret 337/1995):

1. Estudi, valoració i preparació de les famílies que hagin sol·licitat un acolliment familiar.
2. Recerca de famílies acollidores per a infants i/o adolescents tutelats per la DGAIA.
3. Acoblament de l'infant i/o adolescent en la família acollidora mitjançant l'equip especialitzat.
4. Seguiment posterior de l'infant o adolescent, d'acord amb les directrius de l'ICAA.
5. Formació de les famílies acollidores.
6. Promoció de l'acolliment.
7. Col·laboració en la gestió del finançament del servei prestat per famílies acollidores.
8. Altres funcions que se li puguin encomanar en el contracte.

Atès que l'acolliment familiar professionalitzat en UCAE es considera, tant en el dret civil comú com en el català, una modalitat de l'acolliment familiar, les ICIF són les que han de fer les funcions descrites i, per tant, la relació entre l'ICAA i la ICIF s'estableix mitjançant contracte administratiu de gestió de serveis, en virtut del qual la ICIF —a canvi de la contraprestació econòmica a càrrec de l'ICAA fixada en el contracte administratiu de gestió de serveis públics esmentat— ha de captar persones acollidores familiars professionalitzades com una forma més d'acolliment familiar, ha de seleccionar-les, valorar-les i preparar-les, ha de retribuir els seus serveis i ha d'integrar l'infant o adolescent proposat per l'ICAA en la família acollidora professionalitzada i fer el seguiment corresponent. Tot això sens perjudici de la resta d'obligacions de la ICIF adjudicatària i de l'ICAA establertes en el contracte administratiu de gestió.

7.2.2. Relació jurídica entre la ICIF i la persona acollidora familiar professionalitzada

La relació jurídica entre la ICIF i la persona acollidora familiar professionalitzada és la de contracte de prestació de serveis (arrendament de serveis de l'article 1544 del Codi civil) i la constitució de la persona acollidora familiar professionalitzada com a treballadora autònoma, sense descartar altres possibilitats derivades de la realitat i de les formes i llibertat d'organització empresarial de cada ICIF (per exemple: socis treballadors de cooperatives d'iniciativa social, que tenen la seva normativa específica i una relació ja situada en una zona límit entre el treball autònom i el treball fet per compte aliè).³⁹

Aquesta és la solució adoptada per la Diputació Foral de Guipúscoa i és la que més s'ajusta a les característiques i a la forma amb què la persona acollidora familiar professionalitzada desenvolupa la seva activitat.

Per arribar a aquesta conclusió, cal analitzar les dues possibilitats que l'ordenament jurídic ens permet, l'arrendament de serveis i el contracte de treball, per després, dins el marc jurídic de l'arrendament de serveis, optar per un dels dos règims de treball autònom permesos per la Llei: l'ordinari i l'econòmicament dependent.

Per tant, en realitat, tenim tres possibles opcions:

- Arrendament de serveis sota el règim de treballador autònom ordinari.
- Arrendament de serveis sota el règim de treballador autònom econòmicament dependent (TRADE).
- Contracte laboral sota el règim de treballador per compte aliè.

L'arrendament de serveis es configura en el Codi civil espanyol de 1888 com el contracte bàsic mitjançant el qual una de les parts s'obliga a prestar a una altra un servei a preu cert (article 1544 CC). Aquest contracte incloïa el servei de criats i el treball assalariat (articles 1583 i següents del CC), i és el punt de partida de l'evolució que dona lloc al naixement del contracte de treball a mitjan segle XX.

39. Cal tenir en compte que aquest supòsit, si bé pot ser inclòs dintre del de treballador autònom, no es pot considerar dins del concepte que veurem a continuació de *treballador autònom econòmicament dependent* (article 11.3 de la Llei 20/2007 i disposició addicional vuitena del Reial decret 197/2009).

Així, el contracte de treball sorgeix com una figura separada del contracte d'arrendament de serveis que dona lloc a una branca del dret: el dret laboral.

Amb el naixement del dret laboral, el contracte d'arrendament de serveis queda en un segon terme i deixa de ser el principal suport normatiu de la prestació de treball, per convertir-se en el contracte de serveis prestats pels professionals liberals.

A partir d'aquest moment, totes dues relacions es caracteritzen per la prestació d'un servei a canvi d'una remuneració, i sorgeix la necessitat de distingir entre el contracte de serveis civil i el contracte laboral.

Com indica Rojo Torrecilla,⁴⁰ citant la Sentència del Tribunal Suprem de 28 de juny de 2004 (Recurs 5529/2003), és impossible desconèixer que la línia divisòria entre el contracte de treball i altres vincles de naturalesa anàloga, com l'arrendament de serveis regulats en la legislació civil, no apareix nítida ni en la doctrina científica i jurisprudencial ni en la legislació, ni tan sols en la realitat social.

Fins i tot, es considera⁴¹ que certes activitats poden fer-se tant en règim laboral (contracte de treball) com en règim d'exercici lliure (arrendament de serveis), i que l'elecció entre l'una i l'altra possibilitat sembla dependre de la llibertat de l'empresa i el professional, segons el grau de dependència pel qual optin, sense que s'hagi d'oblidar mai que no serà la denominació que figuri en el contracte la que determinarà el règim aplicable, sinó la verdadera naturalesa de les relacions jurídiques que s'estableixin.

La dependència en el règim d'execució del servei és una de les característiques més habituals en la jurisprudència per distingir una relació laboral d'una relació civil. En l'acolliment familiar professionalitzat, hi ha certs indicis contraris a l'existència d'aquesta dependència, com ara:

- No hi ha inserció en un centre o lloc de treball dins l'esfera de l'empresari.
- No hi ha inserció en l'organització de treball de l'empresari.
- No hi ha una subjecció a l'horari fixat per l'empresari.
- Hi ha llibertat i intervenció en l'elecció del moment i les circumstàncies de l'acolliment. La persona acollidora familiar professionalitzada conserva la facultat de rebutjar l'acolliment,⁴² facultat que no podria existir en una relació laboral.

Dit això, si considerem l'arrendament de serveis com la relació contractual més adient per acollir la relació jurídica entre la ICIF i la persona acollidora, cal ara determinar si el règim aplicable a aquesta és el mateix d'un treballador autònom ordinari o clàssic, o el d'un treballador autònom econòmicament dependent (TRADE).

La figura del TRADE sorgeix per donar una major tutela als col·lectius de treballadors autònoms ubicats per la seva dependència econòmica en una situació pròxima a la del treballador per compte aliè.

40. ROJO TORRECILLA, EDUARD. "La fragmentación del trabajo por cuenta ajena". *El trabajo por cuenta ajena y sus fronteras*. Albacete, 2009. Pàg. 14.

41. Vegeu CASTRO ARGÜELLES, MARIA ANTONIA. "Contratos de actividad no laborales". *El Trabajo Autónomo y otras Formas de Trabajo No Asalariado*. Aranzadi, 2007. Pàg. 85.

42. L'única previsió és que, evi-dentment, si aquest reuig és reiterat i injustificat, comporti l'extinció del contracte per pèrdua del seu sentit i finalitat.

Tal com recull el preàmbul de la Llei 20/2007, la creació d'aquesta figura deriva d'una realitat social: l'existència d'un col·lectiu de treballadors autònoms que, no obstant la seva autonomia funcional, desenvolupen la seva activitat amb una forta i quasi exclusiva dependència econòmica de l'empresari o client que els contracta.

No podem obviar la novetat d'aquesta figura i el debat que la seva regulació legal ha generat en la doctrina, en la qual, al costat de treballs constructius, trobem autors que criden a la no aplicació efectiva de la Llei.⁴³

En qualsevol cas, la característica fonamental que fa optar per considerar que els serveis professionals que presten les persones acollidores familiars professionalitzades han d'estar sota la figura del TRADE i no sota la figura del treballador autònom ordinari o clàssic, és **l'exigència d'exclusivitat que determina implícitament una dependència econòmica respecta a una única ICIF i el caràcter personalíssim de la prestació que implica la prohibició del TRADE de contractar o subcontractar tota la seva activitat amb tercers o part d'aquesta.**

Per tot això, de les tres formes possibles, considerem més adequada la de l'arrendament de serveis sota el règim de TRADE.

En aquest sentit, cal tenir present la Llei 20/2007, d'11 de juliol, de l'estatut del treball autònom (BOE, núm. 166, de 12 de juliol de 2007), que crea la figura del **treballador autònom econòmicament dependent (TRADE)** —a mig camí entre el treball per compte propi i el treball dependent—⁴⁴ i el Reial decret 197/2009, de 23 de febrer, (BOE, núm. 54, de 4 de març de 2009), pel qual es desenvolupa l'Estatut del treball autònom en matèria de contracte del treballador autònom econòmicament dependent i el seu registre, i es crea el Registre Estatal d'Associacions Professionals de Treballadors Autònoms.

El treballador/a autònom econòmicament dependent (article 11 de l'Estatut esmentat) és aquella persona que desenvolupa una activitat econòmica o professional a títol lucratiu i de forma habitual, personal, directa i predominant, per a una persona física o jurídica de la qual depèn econòmicament per percebre d'ella, almenys, el 75 % dels seus ingressos per rendiments del treball i activitats econòmiques o professionals.⁴⁵

Les condicions que han de complir aquests treballadors i treballadores⁴⁶ són aplicables a les persones acollidores familiars professionals que no tenen treballadors i treballadores al seu càrrec; la prestació de serveis és personal i directa; les seves funcions es porten a terme de manera diferenciada amb altres treballadors que pugui tenir la ICIF; exerceixen la seva activitat en el seu habitatge i, consegüentment, amb una infraestructura i materials propis; organitzen la seva activitat amb criteris propis i d'acord amb els coneixements i l'experiència pròpia, sens perjudici de les indicacions tècniques que puguin rebre de la ICIF, i perceben una contraprestació econòmica en funció del treball tècnic que desenvolupen amb els infants i adolescents que tenen acollits.

43 Com a exemples d'això en un mateixa publicació, podem citar com a article constructiu a GARCÍA SALS, ANA ISABEL en "La regulación del trabajador autónomo dependiente ¿un proceso sin concluir?" i, com a article que pràcticament crida a un obert incompliment de la Llei, vegeu ALARCÓN CARACUEL, MANUEL RAMÓN en "Aspectos críticos del Estatuto del Trabajador Autónomo", tots dos publicats en *El trabajo por cuenta ajena y sus fronteras* (Albacete, 2009).

44. Aquesta característica és destacada també per la doctrina, en considerar el TRADE (pàg. 1267) com un règim professional intermediari entre el treballador assalariat i el treball autònom de règim comú (vegeu: MARTÍN VALVERDE, ANTONIO. "La Ley y el Reglamento del Estatuto del Trabajador Autónomo: puntos críticos (1)". A: *Actualidad Laboral*, núm. 11, juny de 2009.

45. Pel que fa al sentit d'aquests conceptes, vegeu l'article 2.1 del Reial decret 197/2009.

46. Aquestes condicions són: no tenir al seu càrrec treballadors per compte aliè; impossibilitat de contractar o subcontractar l'activitat; no executar la seva activitat de manera indiferenciada amb els treballadors que presten serveis sota qualsevol modalitat de contractació laboral per compte del seu client, disposar d'infraestructura productiva i materials propis per a l'exercici de la seva activitat; desenvolupar la seva activitat amb criteris organitzatius propis, sense perjudici de les indicacions tècniques que pot rebre del seu client; rebre una contraprestació econòmica en funció del resultat de la seva activitat, d'acord amb el que s'ha pactat amb el client.

La regulació d'aquesta figura és una garantia per al treballador autònom econòmicament dependent, sens perjudici que en les relacions entre aquest i el seu client operi, com a norma general, el principi d'autonomia de la voluntat. Cal formalitzar la relació mitjançant contracte escrit i regular la seva jornada (article 14 de la Llei 20/2007), l'extinció contractual i les formes d'indemnització (article 15 de la Llei 20/2007).⁴⁷

La durada del contracte (article 3 del Reial decret 197/2009) és la que les parts acordin i es pot fixar una data de finalització o remetre's a la finalització del servei determinat. Si no es fixa la durada o el servei, es presumirà per temps indefinit.

També es preveuen, a l'empara de la legislació civil, els **acords d'interès professional** (articles 3.2 i 13 de la Llei 20/2007) concertats entre les associacions o els sindicats que representin els treballadors i treballadores autònoms econòmicament dependents i les empreses per les quals executen la seva activitat, amb les quals es poden concretar la forma, el temps i el lloc de l'activitat.

47. Concretament, quant a la indemnització, l'article 15.4 de la Llei 20/2007 estableix que la quantia d'aquesta, quan el/la treballador/a autònom econòmicament dependent hi tingui el dret, es fixarà en el contracte individual o en l'acord d'interès professional que resulti d'aplicació. En els supòsits que no hi estiguin fixats, a l'efecte de determinar-ne la quantia, es valoraran, entre altres factors, el temps restant previst de durada del contracte, la gravetat de l'incompliment del client, les inversions i despeses anticipades pel treballador/a autònom econòmicament dependent vinculades a l'execució de l'activitat professional contractada i el termini de preavis atorgat pel client/a sobre la data d'extinció del contracte. La fixació —mitjançant l'acord entre la ICIF, la persona acollidora familiar professionalitzada o en l'acord d'interès professional aplicable— de l'import de les possibles indemnitzacions per part de la persona acollidora familiar professional pot servir com a base per calcular un cost eventual que cal tenir en compte en el mòdul de gestió fixat en el contracte de gestió de serveis corresponent.

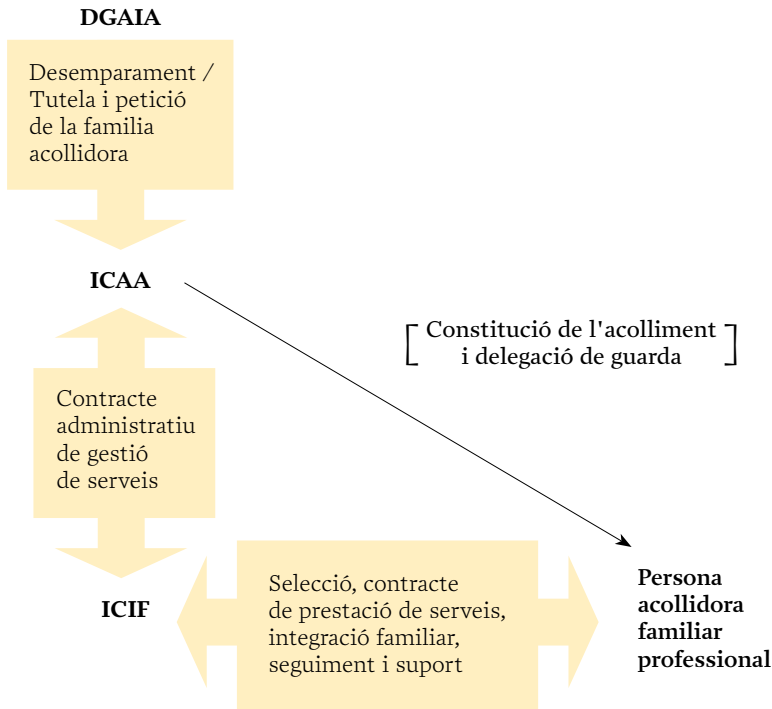
Una altra característica important que cal destacar és la possibilitat d'establir procediments no jurisdiccionals de solució de conflictes i sotmetre les discrepàncies a l'arbitratge voluntari (article 18 de la Llei 20/2007).

7.2.3. Relació jurídica entre l'ICAA i la persona acollidora familiar professionalitzada

L'ICAA constitueix l'acolliment familiar professionalitzat en UCAE amb la persona seleccionada per la ICIF, que és qui ha contractat els seus serveis professionals.

La relació jurídica entre l'ICAA i la persona acollidora familiar professionalitzada s'inicia en virtut de la constitució de l'acolliment familiar un cop consta l'acceptació de l'acolliment per part de la persona acollidora i, si s'escau, de la seva parella.

Consegüentment, l'ICAA estableix amb la persona acollidora familiar professional la mateixa relació que forma amb la resta d'acollidors familiars: dóna eficàcia jurídica a l'acolliment, delega la guarda (delegació autoritzada prèviament per la DGAIA, que és qui conserva la tutela de l'infant o adolescent acollit), fa el seguiment de la regularitat de tot el procés i reconeix als infants i adolescents acollits el dret a percebre les prestacions econòmiques establertes en la Llei 13/2007, de 27 de juliol, de prestacions socials de caràcter econòmic, de conformitat amb els requisits establerts, i abonar-les a la persona o persones acollidores.

La constitució de l'acolliment familiar professionalitzat per part de l'ICAA és compatible amb l'existència d'un contracte de serveis entre la ICIF i la persona acollidora familiar professionalitzada. La figura jurídica que més s'adapta a aquesta relació de prestació de serveis és la del treballador/a autònom econòmicament dependent. No és considera procedent utilitzar la via de complements a les prestacions econòmiques com a forma de retribuir l'activitat professional de la persona acollidora.

7.3. Compatibilitat entre prestacions i retribucions per serveis professionals

Com hem dit anteriorment, les prestacions establertes per la Llei 13/2007 són un dret dels infants o adolescents acollits (punt 2 de l'article 22.2 de la Llei 13/2007 esmentada), per la qual cosa s'abona a la persona o persones acollidores (punt 6 de l'article 22 de la Llei 13/2007), això és així perquè és qui exerceix la seva guarda i perquè així faci front a les despeses derivades del seu manteniment.

Per tant, les prestacions establertes per la Llei 13/2007 són compatibles amb la retribució que l'acollidor o acollidora familiar professionalitzat rep com a remuneració pels seus serveis professionals. En aquest sentit, la nova redacció de l'article 22 de la Llei 13/2007, en la seva modificació realitzada per la disposició final segona de la Llei dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència inclou l'acolliment familiar professionalitzat en UCAE com una de les situacions que donen dret a la prestació.

Una altra qüestió que cal aclarir és quina és la relació entre l'acolliment familiar professionalitzat en UCAE i l'acolliment familiar com a situació protegida per la Seguretat Social.

En aquest punt, i sens perjudici de posar de manifest que estem davant d'una competència aliena, sembla compatible que els beneficis puguin correspondre exclusivament, si s'escau, a la parella de la persona acollidora familiar professionalitzada —que no compleix la condició de professional i integra un infant o adolescent en la seva família— i en canvi han de ser totalment incompatibles amb la prestació de serveis que incorpora l'acollidor o acollidora familiar professionalitzat.

7.4. Responsabilitat civil per danys a tercers de l'infant o adolescent acollit

Aquesta qüestió es defineix en el marc del contracte de gestió de serveis entre l'ICAA i la ICIF, en què, de la mateixa manera que en el supòsits d'acolliment en centre, s'estableix (d'acord amb el Decret 333/2002, de 19 de novembre, de modificació d'altres decrets en matèria d'obligatorietat de contractació de determinades cobertures d'assegurances) l'obligació que la ICIF contractista concerta i mantingui vigent una pòlissa d'assegurances que cobreixi la responsabilitat civil personal i familiar, incloent-hi els actes de l'infant o adolescent acollit per un capital mínim de 150.253,03 euros.

7.5. Disponibilitat o exclusivitat de la persona acollidora familiar professionalitzada

L'especial disponibilitat que cal exigir en aquesta modalitat d'acolliment familiar és perfectament compatible amb la contractació de la prestació de serveis a través de la figura del treballador/a autònom econòmicament dependent (TRADE), atès que la mateixa modalitat exigeix que el 75% o més dels rendiments del TRADE derivin de l'activitat pròpia de la persona acollidora familiar professionalitzada i en el contracte es pot pactar-ne l'extinció per manca d'exclusivitat o disponibilitat per sota d'aquest 75%.

7.6. Temporalitat de l'acolliment

Com hem vist, en altres models es preveu la possibilitat d'acolliment familiar professionalitzat de caràcter permanent. En qualsevol cas, és especialment important que la temporalitat d'aquesta modalitat d'acolliment familiar, atesa la seva especialització, i que conjuga l'exercici d'una professió amb la integració d'un infant o adolescent en la vida familiar del professional, estigui acotada en el temps per una temporalitat definida i preestablerta.

7.7. Sortida i continuïtat de l'acolliment un cop el menor acollit ha assolit la majoria d'edat

El Projecte de llei dels drets i oportunitats de la infància i l'adolescència estableix legalment les mesures assistencials un cop assolida la majoria d'edat (article 149). Recull així una pràctica que fins al moment ha estat limitada per la mesura d'acolliment en centre. No obstant això, no hi ha cap impediment per poder adoptar mesures assistencials, valorant les circumstàncies concurrents, en els supòsits d'acolliment familiar professionalitzat i perquè aquestes consisteixin en el manteniment temporal del servei amb la consegüent retribució pels serveis de la persona acollidora familiar professionalitzada.

En aquest ordre de coses, i sens perjudici de l'aplicabilitat de les prestacions de suport als joves extutelats vigents, caldria estudiar també la possibilitat de prorrogar les prestacions per a l'acolliment familiar més enllà de la majoria d'edat (21 o 23 anys) per adequar el suport als joves extutelats a la realitat social i garantir la seva igualtat d'oportunitats, sempre condicionades al fet que es mantingués la convivència entre persona acollidora i jove extutelat.

7.8. Paper de les persones acollidores familiars professionalitzades en acceptar la proposta d'infant o adolescent que cal acollir

Les persones acollidores familiars professionals han de poder participar en el procés de valoració dels infants i adolescents. El fet d'integrar l'infant o l'adolescent en la vida familiar del professional fa que la seva acceptació de l'acolliment no es pugui considerar un simple tràmit.

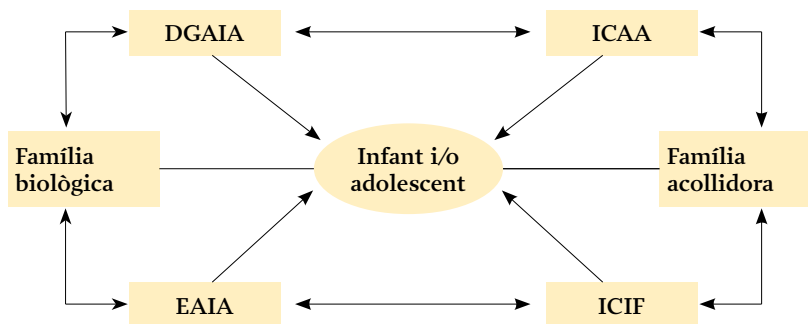
No obstant això, un cop s'ha determinat el perfil de la família acollidora professionalitzada i les característiques dels infants i adolescents susceptibles d'ésser acollits, aquests es poden incorporar en el contracte de prestació de serveis entre la ICIF i la persona acollidora familiar professional establint la forma i les conseqüències de la no-acceptació.

7.9. Relacions de la persona acollidora familiar professionalitzada amb la família biològica i altres professionals (DGAIA i EAIA)

La possibilitat de relacions entre la persona acollidora familiar professionalitzada, la família biològica, la resta d'agents implicats i l'àmbit d'aquests és una qüestió que cal abordar i protocol·litzar.

Com en tot procés d'acolliment d'un infant per part d'una família aliena, però molt especialment, en els casos en què es doni un acolliment en UCAE, cal que tots els agents implicats, i en la mesura de les funcions i responsabilitats de cadascun, es tinguin en compte els condicionants següents:

1. Que hi ha un pronòstic clar i el més optimitzat possible envers el retorn o no-retorn de l'infant o adolescent.
2. Que el procés d'acolliment inclogui, si s'escau, la presència continuada de la família d'origen per no facilitar la desvinculació de l'infant.
3. Que el procés d'acolliment estableixi una orientació psicoeductiva de les persones acollidores que les posicioni en un rol de no-apropiació de l'infant.
4. Que es tingui en compte la voluntat de l'infant i/o adolescent i s'aconsegueixi la seva predisposició a favor de la mesura de protecció que se li proposa.
5. Que es garanteixi, tant com sigui possible, la relació de l'infant o l'adolescent amb la seva família biològica amb la finalitat de no afavorir la seva desvinculació.
6. Que es garanteixi l'acompanyament i el suport en tot moment de l'infant o l'adolescent, i de la persona acollidora professional ateses les dificultats especials d'aquests tipus d'acolliments.
7. Que es garanteixi l'ús de recursos per als adolescents encaminats a assolir un projecte de vida autònoma més enllà de la seva majoria d'edat.

7.10. Suport a les persones acollidores familiars professionalitzades i supervisió

Com a modalitat d'acolliment familiar, és necessari que els i les professionals externs de la ICIF donin el suport necessari i en facin la supervisió.

Una qüestió debatuda durant la prova pilot és la necessitat de comptar amb recursos de respir (altres famílies acollidores o centres residencials) per tal d'ajudar l'infant, així com la persona acollidora professional i la seva família, en situacions de crisi o en moments en què tècnicament es consideri oportú, amb la finalitat de no esgotar el recurs d'UCAE.

Entenem que, tot i ser necessària aquesta previsió o disponibilitat, aquesta no ha de diferir de la possibilitat que pot existir en tot acolliment familiar i que la via normalitzadora és aquella que aprofita els espais (casals, colònies...) i la xarxa social i familiar de la família acollidora.

Programa d'acolliments familiars professionalitzats en UCAE

A partir de les reflexions i anàlisis anteriors, el Programa d'acolliments familiars professionalitzats en UCAE de l'Institut Català de l'Acolliment i l'Adopció es justifica per l'obligació que tenim com a Administració pública de donar resposta als infants i adolescents desemparats que necessiten una mesura de protecció que els integri en una família capaç de fer front a les seves característiques especials.

L'objectiu general d'aquest Programa és el següent:

- Millorar l'atenció dels infants i/o adolescents sota la tutela de la Generalitat de Catalunya que tenen dificultats educatives o circumstàncies especials i/o requereixen una intervenció especialitzada.

Els objectius específics són els que es detallen a continuació:

- Incrementar el percentatge del nombre d'infants i adolescents sota tutela de la Generalitat de Catalunya que tenen dificultats educatives o circumstàncies especials i/o requereixen una intervenció especialitzada perquè siguin atesos en família.
- Obtenir uns resultats millors en l'atenció dels infants i/o adolescents sota tutela de la Generalitat de Catalunya, en comparació amb altres mesures de protecció i, especialment, amb l'acolliment en centre.
- Millorar la relació cost/efectivitat en l'atenció dels infants i/o adolescents sota tutela de la Generalitat de Catalunya que tenen dificultats educatives especials i/o requereixen una intervenció especialitzada respecte a l'atenció residencial.

8.1. Definició

L'acolliment familiar professionalitzat en unitat convivencial d'acció educativa (UCAE) és una mesura de protecció per mitjà de la qual un infant o adolescent s'integra en un nucli familiar en què almenys un dels seus membres està especialment qualificat per raó de la seva formació i experiència, fa de l'acolliment la seva professió i és retribuït per això.

La persona o família que rep un infant o adolescent en acolliment familiar professionalitzat en UCAE té l'obligació de vetllar per ell, fer-li companyia, alimentar-lo, educar-lo i procurar-li una formació integral, sempre sota la vigilància, l'assessorament i l'ajut de les institucions col·laboradores d'integració familiar (ICIF).

En el cas d'adolescents que es trobin en la franja d'edat de 16 a 18 anys, la persona o família que rebí l'adolescent també tindrà les obligacions següents:

1. Servir de pont entre el recurs institucional i la plena autonomia personal.
2. Oferir un acompanyament educatiu durant el procés en què l'infant assoleix autonomia i esdevé adult.
3. Potenciar una educació integral dels joves pel que fa a la dimensió personal, relacional, laboral i formativa.
4. Incidir d'una manera molt especial en tots els seus processos d'inserció sociolaboral.

L'acolliment familiar professionalitzat en UCAE se situa dins el marc conceptual de l'acolliment familiar i es diferencia de les altres modalitats d'acolliment familiar pels motius següents:

1. Les persones acollidores professionalitzades reben una remuneració econòmica per la seva tasca professional, al marge de les despeses que pugui ocasionar la mateixa atenció a les necessitats de l'infant o adolescent.
2. L'acolliment el fa tot el nucli familiar, però l'atenció especialitzada i professionalitzada la porta a terme la persona formada i experimentada en l'àmbit de la infància i l'adolescència.
3. El perfil dels infants o adolescents acollits, que tenen característiques o circumstàncies especials.
4. La dedicació específica exigida a la persona acollidora familiar professional.
5. L'existència d'una relació contractual entre la persona acollidora familiar professional i la ICIF.

8.2. Infants i adolescents susceptibles de ser acollits

L'acolliment familiar professionalitzat en UCAE té per objecte acollir, principalment, infants o adolescents que es trobin en les situacions següents:

- Infants o adolescents amb necessitats educatives especials, discapacitats físiques, psíquiques o sensorials, malalties cròniques i/o trastorns de conducta.
- Preadolescents o adolescents que no disposin de família acollidora ordinària.
- Grups de germans.
- Infants o adolescents que per les seves vivències i característiques individuals necessitin una intervenció especialitzada dins un entorn familiar.

8.3. Nombre d'infants i/o adolescents acollits

El nombre d'infants i/o adolescents susceptibles de ser acollits per cada família en aquesta modalitat d'acolliment seria entre 2 i 4, en principi, en funció de les circumstàncies dels infants i/o adolescents acollits i del moment vital de la família acollidora.

La capacitat de la família per acollir un nombre determinat d'infants i/o adolescents està determinada per la valoració que la ICIF hagi fet.

8.4. Requisits de les persones acollidores familiars professionalitzades

Les persones acollidores familiars professionalitzades, a més de complir els requisits generals que es requereixen per a l'acolliment familiar, han de tenir les condicions següents:

1. Disposar d'una titulació i formació específica relacionada amb l'àmbit de la infància i l'adolescència (psicologia, pedagogia, treball social, educació social, medicina, infermeria, educació infantil). La titulació pot ser des d'un grau mitjà fins a un cicle formatiu, d'acord amb la valoració de l'equip de la ICIF.
2. Acreditar experiència en l'àmbit de la infància i de l'adolescència, i conèixer el treball comunitari i en xarxa.
3. Disposar d'un habitatge amb espai suficient on es desenvoluparà l'acolliment, preparat per a la incorporació immediata dels infants o adolescents.
4. Haver estat formada específicament per la ICIF i valorada positivament.
5. Dedicar-se de forma exclusiva a la cura dels infants acollits per poder donar resposta a les seves necessitats educatives especials. S'entén per *dedicació exclusiva* "la no realització de cap altra activitat laboral o professional que impliqui més d'un 25% dels seus ingressos per rendiments del treball i d'activitats econòmiques o professionals".

8.5. Selecció, valoració i formació de les persones acollidores familiars professionalitzades

1. Les persones que s'ofereixin per fer un acolliment familiar professionalitzat en UCAE hauran de presentar mitjançant la ICIF una sol·licitud en què constin les dades personals i familiars, i la seva voluntat d'acollir un infant/adolescent o més. Cal adjuntar a la sol·licitud la documentació següent:
 - a) Certificat d'antecedents penals.
 - b) Informe mèdic de salut física i psíquica relacionat amb la possibilitat de prestar una atenció adequada als infants o adolescents.
 - c) Certificat d'empadronament en què constin totes les persones que viuen en el domicili.

- d) Còpia compulsada de la titulació requerida pel punt 1 de l'article.
- e) Curriculum vitae.

2. Un cop s'ha presentat la documentació anterior, es farà una valoració individual i familiar amb l'objectiu de determinar les seves capacitats per fer l'acolliment segons els articles 61 i 62 del Decret 2/1997, de 27 de maig, pel qual s'aprova el Reglament de protecció dels menors.
3. Durant l'estudi i la valoració, conjuntament amb les entrevistes pròpies de l'estudi psicosocial per constituir-se com a nucli acollidor, s'han de dur a terme entrevistes personals amb cada professional, en relació amb la seva trajectòria formativa, professional i ocupacional. Els objectius específics d'aquestes entrevistes han de ser els que es detallen a continuació:
 - Conèixer les motivacions i les expectatives, implícites i explícites, personals i professionals, que la porten a voler acollir un infant o adolescent i a optar per aquesta experiència professional.
 - Conèixer el seu perfil psicosocial: història familiar i de la seva vida, xarxa social i rol familiar.
 - Conèixer les seves capacitats: habilitats, recursos, estil de resolució de conflictes, experiència i coneixements respecte al treball amb infants i adolescents amb dificultats emocionals, intel·lectuals, físiques i/o sensorials.
 - Conèixer el seu compromís i disponibilitat en relació amb el projecte vital i professional que vol iniciar, així com les seves expectatives de remuneració econòmica i l'acceptació de la temporalitat de la mesura.
 - Conèixer la voluntat, les motivacions i expectatives de la resta de membres que formen la unitat familiar.
 - Assegurar-se que disposa de la formació suficient per fer amb eficàcia i eficiència la seva funció de persona acollidora familiar professionalitzada.
4. La persona acollidora familiar professionalitzada ha de reunir les característiques següents:
 - Gaudir d'un bon equilibri psicoafectiu, gestionar adequadament les seves emocions i tenir capacitat per relacionar-se de manera integradora amb els altres.
 - Ser bona receptora de la realitat (observadora i no distorsionadora).
 - Tenir empatia vers les emocions dels altres (sobre tot vers dels infants).
 - Tenir capacitats i habilitats per ajudar a gestionar les emocions dels infants o adolescents, i atendre'ls de la manera més adequada d'acord amb les seves característiques i necessitats.
 - Tenir capacitat per treballar en equip i saber establir relacions de col·laboració amb altres professionals.
 - Tenir un alt sentit de la responsabilitat i del compromís amb el projecte vital i professional.
5. Un cop seleccionades les persones acollidores familiars professionalitzades, hauran de fer un període de formació específica orientada a l'atenció d'infants o adolescents amb necessitats especials. Posteriorment, caldrà que rebin formació continuada i específica sobre l'evolució dels infants, i la seva atenció i educació.

8.6. Constitució de l'acolliment familiar professionalitzat en UCAE

1. L'acolliment familiar professionalitzat en UCAE es constitueix per resolució de l'Institut Català de l'Acolliment i l'Adopció. Aquesta resolució ha d'especificar el temps de durada de l'acolliment.
2. Abans que l'ICAA constitueixi l'acolliment familiar professionalitzat en UCAE, caldrà seguir els punts següents:
 - Que la ICIF hagi estudiat, valorat i preparat la persona acollidora familiar professionalitzada i la seva família, i hagi formalitzat la relació jurídica de prestació de serveis amb la persona acollidora.
 - Que la persona acollidora familiar professionalitzada faci constar per escrit que accepta l'acolliment i, si s'escau, la seva parella i membres del nucli acollidor.
 - Que consti per escrit, si s'escau, el consentiment de l'adolescent.

8.7. Funcions de les ICIF amb relació a l'acolliment familiar professionalitzat en UCAE

1. Segons l'article 2 del Decret 337/1995, de 28 de desembre, les institucions col·laboradores d'integració familiar són les entitats sense ànim de lucre que tenen com a finalitat la protecció de menors i són acreditades per l'Institut Català de l'Acolliment i l'Adopció per desenvolupar les funcions de mediació a fi d'integrar els infants en una família.
2. Les ICIF desenvolupen en matèria d'acolliment familiar les funcions següents d'acord amb el contracte establert amb l'ICAA:
 - a) Estudiar, valorar i preparar famílies que hagin sol·licitat un acolliment familiar.
 - b) Recercar i captar famílies acollidores per a infants i/o adolescents tutelats per la DGAIA.
 - c) Acoblar l'infant i/o adolescent amb la família acollidora mitjançant l'equip especialitzat.
 - d) Fer un seguiment posterior de l'infant i/o adolescent d'acord amb les directrius de l'ICAA.
 - e) Formar les famílies acollidores.
 - f) Promoure l'acolliment.
 - g) Col·laborar en la gestió del finançament del servei prestat per famílies acollidores segons el contracte establert.
 - h) Desenvolupar altres funcions que se li puguin encomanar mitjançant contracte.
3. Específicament amb relació als acolliments familiars professionalitzats en UCAE, les ICIF han de portar a terme les funcions que es detallen tot seguit:
 - a) Elaborar un projecte educatiu del seu programa d'acolliments familiars professionalitzats, en què s'especifiquin els objectius d'actuació en cada àrea d'atenció i les condicions o mesures que han de complir-se per aconseguir els objectius esmentats. En aquest document, també s'han de fonamentar

les intervencions psicosocials i educatives en models teòrics i en metodologies explícites que hagin demostrat la seva validesa i eficàcia en els programes d'intervenció amb infants o adolescents en situació de desemparament.

- b) Integrar la persona acollidora familiar professionalitzada en les reunions i en la dinàmica de l'equip de la ICIF pel que fa al seguiment i a les propostes relacionades amb els infants o adolescents que tinguin acollits.
- c) Concertar el contracte corresponent de prestació de serveis amb les persones acollidores familiars professionalitzades seleccionades i valorades, establint una retribució econòmica equivalent a un sou de tècnic/a superior al marge de les prestacions a les quals tinguin dret els infants i/o adolescents acollits per la seva manutenció.
- d) Complir els protocols de coordinació que s'estableixin amb els EAIA.

8.8. Drets de les persones acollidores familiars professionalitzades derivats de l'acceptació voluntària de l'acolliment

Les persones acollidores familiars professionalitzades tenen els drets següents derivats de l'acceptació voluntària de l'acolliment:

- a) Rebre, inicialment i durant l'acolliment, tota la informació relativa a l'infant o adolescent que sigui necessària per a l'exercici de la seva guarda.
- b) Rebre la col·laboració i el suport tècnic, pedagògic, psicològic, social i jurídic, que sigui necessari per a l'efectivitat dels objectius de l'acolliment abans, durant i després d'aquest.
- c) Rebre la prestació econòmica a la qual té dret l'infant o adolescent acollit per atendre les despeses de manutenció d'aquest en els termes i les condicions establertes per l'acolliment de menors d'edat tutelats per la Generalitat (Llei 13/2006, de 27 de juliol, de prestacions socials de caràcter econòmic i normativa i actes que la desenvolupen).

8.9. Drets de les persones acollidores familiars professionalitzades envers la ICIF derivats de la prestació de serveis retribuïda

La persona acollidora familiar professionalitzada té els drets següents envers la ICIF (sens perjudici dels derivats específicament del contracte de prestació de serveis que es formalitzin):

- a) Fer que la seva valoració professional sobre el desenvolupament de l'acolliment i l'evolució de l'infant o adolescent sigui escoltada.
- b) Rebre formació complementària i continuada sobre l'acolliment familiar, l'evolució dels infants i la seva atenció i educació.
- c) Rebre de la ICIF una retribució econòmica adequada a la prestació dels seus serveis professionals.

8.10. Funcions de les persones acollidores familiars professionalitzades derivades de l'acceptació voluntària de l'acolliment

1. Les persones acollidores tenen obligacions respecte a l'infant o adolescent acollit: vetllar per ell, fer-li companyia, alimentar-lo, educar-lo i procurar-li una formació integral.
2. Les persones acollidores familiars professionalitzades tenen envers els infants i adolescents acollits els deures que es detallen a continuació:
 - a) Respectar les circumstàncies familiars de l'infant o adolescent acollit, així com les seves figures parentals.
 - b) Contribuir en la preparació del retorn de l'infant o adolescent amb la seva família d'origen o, si s'escau, afavorir la seva integració alternativa o el procés per preparar-lo per a una vida autònoma i independent.
 - c) Facilitar, si escau, les relacions de l'infant o adolescent amb la seva família d'origen d'acord amb els termes previstos per la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència.
 - d) Donar suport emocional, acompanyar i contenir l'infant o adolescent durant tot l'acolliment.
 - e) Garantir que l'infant o adolescent conegui i entengui els motius del seu acolliment, i facilitar la seva participació activa en el procés de presa de decisions que l'afectin.
 - f) Col·laborar en la identificació del nivell d'instrucció acadèmica de l'infant o adolescent, en la inserció socioescolar i/o sociolaboral, i conèixer els interessos, les aptituds i motivacions per a la seva orientació escolar o laboral.
 - g) Atendre el desenvolupament del benestar de l'infant o adolescent acollit, promovent la seva socialització i la seva participació en recursos comunitaris de lleure.
 - h) Respectar la confidencialitat i reserva sobre la informació a la qual tingui accés, especialment la relativa a les dades i antecedents personals i familiars de l'infant o adolescent acollit.
 - i) Lliurar l'infant o adolescent quan la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència, com a titular de la tutela, el requereixi, i en el temps i en les condicions establerts per la Direcció esmentada.

8.11. Funcions de les persones acollidores familiars professionalitzades envers la ICIF derivades de la prestació de serveis retribuïda

La persona acollidora familiar professionalitzada té envers la ICIF els deures següents (sens perjudici dels derivats específicament del contracte de prestació de serveis que es formalitzi):

- a) Col·laborar activament amb l'equip de la ICIF amb la metodologia i els criteris que aquesta estableix, d'acord amb les indicacions i orientacions que la ICIF o l'equip tècnic de l'ICAA els transmetin, i assistir a les reunions que aquests organismes convoquen.

- b) Elaborar un projecte educatiu individualitzat (PEI) per a cada infant o adolescent acollit i gestionar els recursos terapèutics i especialitzats per a cada un d'ells.
- c) Confeccionar conjuntament amb la ICIF els informes de seguiment de l'acolliment.
- d) Participar en la formació complementària i continuada que organitzi la ICIF sobre l'acolliment familiar, l'evolució dels infants i la seva atenció i educació.
- e) Recollir i facilitar la informació que li sol·licitin sobre l'infant o adolescent acollit, així com conservar la seva documentació.
- f) Comunicar a la ICIF qualsevol variació, prevista o produïda, en les seves condicions o circumstàncies amb relació als requisits establerts en el seu procés de selecció i valoració.
- g) Complir els protocols establerts en la relació amb els altres serveis de l'àmbit de l'atenció a la infància i l'adolescència (EAIA, DGAIÀ, etc.).

8.12. Drets específics dels infants i adolescents acollits en UCAE

L'infant o adolescent acollit en UCAE té els drets específics següents:

- a) Ésser respectat en la seva intimitat personal i en les seves pertinences individuals.
- b) Conservar els vincles afectius i la relació amb els seus germans.
- c) Mantenir contacte amb les seves famílies biològiques.
- d) Ésser informat de les qüestions següents en funció del seu grau de maduresa:
 - Causes de separació de la seva família biològica i durada prevista de la mesura de protecció.
 - Seguiment del procés d'acolliment familiar i dels motius de finalització quan aquesta es produeixi.
 - Situació personal i familiar.
- e) Ésser escoltat en les decisions que l'afectin si té judici suficient i, en tot cas, si és major de 12 anys. Especialment, els infants i els adolescents tenen dret a opinar sobre la possibilitat de l'acolliment familiar professionalitzat i la possible família acollidora seleccionada.
- f) Participar de manera activa en l'elaboració del seu projecte educatiu individual, en la programació de les seves activitats i en el seu desenvolupament.

8.13. Deures específics dels infants i adolescents acollits en UCAE

L'infant o adolescent acollit en UCAE té els deures específics següents:

- a) Respectar-se a si mateix.
- b) Respectar la dignitat i les funcions de les persones acollidores familiars professionalitzades i de la resta dels membres de la unitat familiar.
- c) Respectar l'habitatge i l'entorn en què es desenvolupa.
- d) Assistir a les activitats educatives, de formació i laborals organitzades per la persona acollidora familiar professionalitzada que formin part del seu projecte educatiu i participar-hi amb dedicació.

8.14. Finalització de l'acolliment familiar professionalitzat en UCAE. Supòsits de conversió en altres tipologies d'acolliment familiar

L'acolliment familiar professionalitzat en UCAE finalitzarà de la manera següent:

1. Per resolució de l'ICAA, deixant sense efecte la mesura, o per resolució de la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència, deixant sense efecte la tutela o guarda administrativa o modificant la mesura de protecció.
2. Per compliment del temps previst en la resolució de constitució de la mesura i, si escau, de la pròrroga.
3. Majoritat o habilitació d'edat, sens perjudici de la possibilitat que es disposin mesures assistencials.
4. Resolució judicial civil ferma.
5. Mort, incapacitat o jubilació de la persona acollidora familiar professionalitzada.

Un cop valorades les circumstàncies concurrents i en atenció a l'interès de l'infant o adolescent, es podrà disposar la continuïtat de l'acolliment familiar sota una altra modalitat, en els supòsits d'extinció de l'acolliment familiar professionalitzat en UCAE per pèrdua de dedicació especial, jubilació, desistiment o voluntat de l'acollidor/a familiar professionalitzat o de la ICIF, o negativa reiterada a acceptar un infant o adolescent assignat per la ICIF.

Epíleg

El Programa d'acolliment familiar professionalitzat en UCAE suposa un repte per tot el sistema de protecció a la infància i l'adolescència de Catalunya. L'assoliment dels seus objectius només es podrà aconseguir amb el lideratge dels responsables i la implicació de tots els professionals, per la qual cosa volem remarcar les reflexions finals que es detallen a continuació:

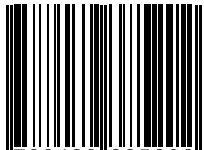
1. **En l'acolliment familiar sempre hi haurà una esfera i un temps de l'activitat que no podrà ser remunerat en els termes d'una prestació de serveis.** Conseqüentment, en la configuració de l'acolliment familiar professionalitzat hi ha necessàriament una compatibilitat entre l'existència d'uns serveis professionals retribuïts i una activitat essencialment gratuïta fora de la jornada i l'horari estrictament de treball. La vida familiar, les vivències i les emocions associades a aquesta no poden ser objecte de retribució.
2. Cal dotar al Programa d'instruments de seguretat jurídica i, consegüentment, proveir-lo del **desenvolupament normatiu necessari**. La definició del Servei d'Unitat Convivencial d'Acció Educativa en el Decret pel qual s'aprova la Cartera de serveis socials és insuficient i cal una normativa de desenvolupament. És necessària una regulació de l'acolliment familiar professionalitzat en unitat convivencial d'acció educativa.
3. Cal **preparar a tots els professionals del sistema de protecció** a la infància i l'adolescència (DGAIA, EAIA, ETCA...) davant les característiques pròpies d'aquesta nova modalitat d'acolliment familiar.
4. Cal una campanya de difusió del Programa i de captació d'acollidors familiars professionalitzats. Aquesta difusió i captació ha de tenir present la missió i els objectius solidaris que han d'existir sempre en l'acolliment familiar professionalitzat, com en tot acolliment familiar.
5. Per garantir el **seguiment i l'avaluació del Programa**, és necessari establir un sistema de supervisió i control de la qualitat de l'atenció donada als infants i adolescents acollits i dels resultats obtinguts, així com elaborar uns estudis comparatius que relacionin aquests resultats amb els obtinguts amb altres mesures de protecció, posant-los en relació amb els costos respectius.

Aclariment

Aquest text ha estat elaborat amb anterioritat a l'aprovació, per part del Parlament de Catalunya, de la Llei 14/2010, de 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència.

Un cop es faci efectiu el desplegament de l'esmentada Llei i el traspàs de les competències en matèria d'acolliment familiar de l'Institut Català de l'Acolliment i de l'Adopció (ICAA) a la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA), allà on ara diu ICAA haurà de dir DGAIA.

ISBN 978-84-393-8520-2

9 788439 385202